

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1089

1. OŽUJKA 2024. CIJENA 50 DINARA

Jubilej Radio Marije Srbije

***Kršćanski glas
u vašoj kući!***

SADRŽAJ

6

Konzultacije o novoj Vladi Vučić
započeo s predstavnicima manjina

**Predstavnici Bošnjaka
i Hrvata očekuju
mjestu u Vladi**

FOTO: Beta / Miloš Miškov

8

Poljoprivredno zemljište
u EU i kod nas

Velika razlika u cijenama

12

Tomica Vojnić Mijatov,
predsjednik Mjesnog odbora
DSHV-a u Tavankutu

**»Poštujem tuđe,
a svojim se dičim«**

20

Mali Bosut, prvi park prirode
na području Općine Šid

**Ekološki koridor
međunarodnog značaja**

24

Zlatna medalja za hrabrost strojovođi
Robertu Ostrogoncu iz Subotice

**Više nego
zasluženo priznanje**

33

Godišnja skupština HLU-a
Croart iz Subotice

**Nela Horvat nova
predsjednica udruge**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

U paralelnom svijetu

Ovog tjedna predsjednik **Aleksandar Vučić** počeo je konzultacije o novoj Vladi. Sigurno ne slučajno, te razgovore počeo je sa strankama nacionalnih manjina. Prvo su s druge strane stola u zgradi Predsjedništva bili predstavnici albanske nacionalne manjine i Ruske stranke. Drugi dan na red su stigli Mađari, Bošnjaci i Hrvati.

Albanci su se izjasnili da ne žele ni u kom obliku biti dio Vlade, Mađari, Bošnjaci i Hrvati rekli su da žele. I to nije ništa novo, jer su predstavnici sve tri nacionalne manjine bili dio i prošle Vlade. Mađari već imaju dugu povijest suradnje sa Srpskom naprednom strankom, a njihovi apetiti završavaju se na razini državnih tajnika. Bošnjaci i Hrvati bi ipak više, a to više ministarska su mjesta u budućoj srbijanskoj Vladi. I ne bi to bilo iznenađenje, već samo nastavak prakse iz prošlog saziva Vlade, a ako je suditi po izjavama koje su nakon razgovora s Vučićem dali lideri Kolacije Ujedinjeni za pravdu bit će ministarskih mjesta i za Bošnjake i za Hrvate, pa možda i za neke druge manjine. Doduše, ima jedna mala prepreka, a to je da za tu ideju predsjednik Vučić mora dobiti suglasnost stranke koja će biti okosnica nove Vlade. Prepreka je mala, bolje reći nikakva jer zna se čija riječ među naprednjacima i dalje ima najveću težinu. No, forma će biti zadovoljena. Predsjednik će obaviti razgovore sa svim parlamentarnim strankama, pa će onda najjača stranka predložiti s kim želi formirati Vladu i ime mandatar, pa će konačno Vučić o svemu dobro razmisliti i reći da.

Ali, razgovorima u Predsjedništvu još nije kraj. S druge strane stola trebale bi se naći sve ličnosti koje su ušle u Skupštinu Srbije. Hoće li se odazvati pozivu ili ne, već je na njima. Za sada, najveća oporbena grupacija nema namjeru razgovarati u Beogradu već u Parizu i Bruxellesu inzistirajući na europskoj istrazi izborne krađe.

I dok su konzultacije o novoj Vladi u tijeku, s Narodnom skupštinom nešto škripi. Za sada su samo potvrđeni mandati, ali ne i izbor prvog među 250 zastupnika i druga tijela Skupštine Srbije. Sjednica još nije ni najavljena, kao ni ime tog prvog među 250.

Z. V.

Izveštaj ODIHR-a o izborima u Srbiji

Točka na laži ili potvrda neregularnosti?

Nakon preliminarnog, u utorak je objavljen i službeni izvještaj Ureda OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) u kojem se analiziraju uvjeti izbora održanih 17. prosinca. Prethodno je Izvještaj upućen Vladi Srbije. Ponuđene su preporuke u cilju daljeg unaprjeđenja provođenja izbora u Srbiji i potpore naporima da se oni u potpunosti usklade s obvezama OEES-a i drugim međunarodnim obvezama i standardima za demokratske izbore.

Različiti pogledi na isto izvješće

Premijerka Srbije **Ana Brnabić** obratila se u srijedu i rekla kako je »nakon višemjesečne krize, plasiranja laži, stigao izvještaj koji stavlja točku na sve besmislice i laži«, te je poručila kako nastavljaju raditi s ODIHR-om. Rekla je kako izvještaj »svakako ima negativnih aspekata«, da se ne slažu sa svime što stoji u njemu ali i da nastavljaju s implementacijom preporuka.

Ponovila je da je Vlada Srbije pozvala misiju ODIHR-a da promatra i lokalne izbore u Srbiji koji bi trebali biti održani na proljeće. Ocijenila je da je ovaj izvještaj »nesporedivo objektivniji« od izvještaja nekih drugih međunarodnih institucija i da u njemu »ne postoje nikakvi ni dokazi ni kritike u vezi s onim što je nazivano krađom izbora« niti »pomena međunarodne istrage ili bilo čega sličnog«.

Za razliku od premijerke, koalicija »Srbija protiv nasilja« ocijenila je da je konačni izvještaj ODIHR-a potvrdio sve izborne neregularnosti na koje su ukazivali od predbiranih uvjeta, preko izborne kampanje, do samog izbornog dana. Iz koalicije ističu da izvještaj daje legitimitet zahtjevu oporbe da se dodatno istraže izbori u Beogradu. Izvještaj ocjenjuju kao »oštar« i dodaju da je »proširio i dokazima potkrijepio preliminarne zaključke ODIHR-a« – o dominaciji predsjednika i sustavnoj prednosti vladajuće stranke, nacionalnim emiterima koji su favorizirali vladajuću strukturu, polarizaciji društva, agresivnoj kampanji, govoru mržnje i verbalnim napadima na oporbu, nevladine medije i kritičare vlasti, kao i na funkcionarsku kampanju, zlouporabu javnih resursa, kupovinu glasova i pritisak na zaposlene u javnoj administraciji.

Neregularnosti, zlouporaba, širenje straha

ODIHR je u preliminarnom izvještaju saopćio da su izbore obilježile neregularnosti, zloupotreba javnih sred-

stava, medijska dominacija predsjednika države **Aleksandra Vučića**, negativna kampanja i širenje straha.

U dijelovima finalnog izvještaja koje su pojedini mediji objavili među ostalim se navodi kako je potrebno pokrenuti zakonske izmjene u cilju unaprjeđenja izbornog procesa kroz inkluzivni i transparentni konzultativni proces izgrađen na širokom političkom konsenzusu. Preporučuje se i obavezna obuka za sve članove lokalne izborne komisije i biračkih odbora, da Republička izborna komisija treba izraditi i provesti program edukacije birača, uključujući teme o pravima birača, sprječavanju grupnog glasanja i značaju tajnog glasanja. Preporuka je i ponovno razmatranje relevantnih zakona, propisa i prakse kako bi se omogućio pristup podacima o registraciji birača i olakšalo provođenje značajne revizije Jedinственог бираčkog пописа.

Navodi se i kako vlasti trebaju poduzeti mjere da spriječe zlouporabu položaja i državnih resursa, a da bilo koje kršenje treba proaktivno rješavati kroz sankcije, da trebaju spriječiti zastrašivanje i pritisak na birače, uključujući i zaposlene u javnom sektoru i državnim institucijama. Nezavisnost Regulatornog tijela za elektroničke medije treba biti garantirana i u skladu s novim zakonskim odredbama, a REM treba proaktivno reagirati u slučaju kršenja medijske regulative. Navodi se kako treba osigurati jednake uvjete za kampanju u javnom prostoru i da treba osigurati zaštitu i sigurnost medijskih radnika te javno osuditi sve prijetnje novinarima. Mediji trebaju iskoristiti svoje pravo na uređivačku nezavisnost i izbjegavati korištenje materijala koje proizvode stranke u vijestima i informativnim programima, posebno tijekom izbornih kampanja.

Kako bi se spriječila zlouporaba posebnih odredbi za liste nacionalnih manjina, treba razmotriti dalje preciziranje zakonskih kriterija za određivanje statusa nacionalne manjine i procedure za registraciju ovih lista.

Vlasti trebaju garantirati adekvatne uvjete kako građanima tako i međunarodnim promatračima da obavljaju svoje aktivnosti uz nesmetan pristup svim informacijama u vezi s izborima, na vrijeme i na način i u okruženju bez pritiska i zastrašivanja.

Na Izvještaj ODIHR-a čekalo se dva i pol mjeseca, a prije objavljivanja se izborima u Srbiji bavio i Europski parlament koji je donio Rezoluciju kojom se predlaže Europskoj komisiji da razmotri ideju da se u Srbiji provede međunarodna istraga.

J. D.

Potpisani ugovori s predstavnicima nacionalnih vijeća nacionalnih manjina

Iz pokrajinskog proračuna 70 milijuna dinara

Potpredsjednik Pokrajinske vlade, pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Zsolt Szakállas** i zamjenica pokrajinskog tajnika **Slađana Bursać** uručili su u utorak, 27. veljače, predstavnicima nacionalnih vijeća nacionalnih manjina ugovore o dodjeli sredstava. U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji ugovor je primila vijećnica **Vera Hornjak**.

Za realizaciju godišnjih aktivnosti 17 nacionalnih vijeća, koja imaju registrirano sjedište na teritoriju AP Vojvodine, iz pokrajinskog proračuna izdvojeno je 70 milijuna dinara, koji će se dodjeljivati na tromjesečnom nivou u četiri jednaka dijela do kraja 2024. godine.

»Kada je riječ o unaprjeđivanju položaja pripadnika nacionalnih manjina, uloga nacionalnih vijeća u Vojvodini izuzetno je važna, što je Tajništvo prepoznalo, te mnogo-

brojne odluke iz svoje nadležnosti – u područjima obrazovanja, kulture, službene upotrebe jezika i pisma – i donosi u konzultaciji s njima. Ukupan iznos koji je ove godine izdvojen kao podrška nacionalnim vijećima nacionalnih manjina veći je nego prethodne godine za skoro deset milijuna dinara«, izjavio je Szakállas prilikom uručivanja ugovora.

On je podsjetio i na rezultate popisa stanovništva koji su pokazali kako je broj pripadnika nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u cijeloj Srbiji u opadanju. Istakao je koliko je važno da se svim nacionalnim manjinama, prije svega onima na teritoriju AP Vojvodine, osiguraju što bolji uvjeti za rad, te da im se pomogne u očuvanju i razvoju tradicije i kulture.

I. B.

Potpora Požeško-slavonske županije

Županica **Antonija Jozić** i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** potpisale su u Požegi 21. veljače Ugovor o financijskoj potpori Požeško-slavonske županije Hrvatskom nacionalnom vijeću u Srbiji.

Potpisivanju su prisustvovali i svi gradonačelnici i načelnici općina Požeško-slavonske županije, koji su svi zajedno sudjelovali u ovoj potpori.

Ovom prilikom Požeško-slavonska županija organizirala je obilazak Gradske knjižnice i Požeške kuće, a drugog dana izaslanstvo HNV-a posjetilo je svetište Gospe od suza, Muzej bećarca i Hrvatsku knjižnicu i čitaonicu u Pleternici. U Muzeju bećarca organiziran je *Dan glagoljice i glagoljaštva* u okviru kojeg je predstavljena knjiga *Brendiranje kulturom: glagoljica* prof. dr. sc. **Jasne Horvat** i prof. dr. sc. **Josipe Forjan**.

Izaslanstvo HNV-a, predvođeno predsjednicom Jasnom Vojnić, činili su: **Karolina Bašić**, predsjednica Izvršnog odbora, **Anita Đipanova Marijanović**, članica Odbora za obrazovanje pri HNV-u i voditeljica Ženske pjevačke skupine u KUDH-a *Bodrog* u Monoštoru i **Branimir Kopilović**, predstavnik Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Konzultacije o novoj Vladi Vučić započeo s predstavnicima manjina

Predstavници Bošnjaka i Hrvata očekuju mjesta u Vladi

Žigmanov je izrazio nadu da će hrvatska zajednica »imati prilike kroz resorna ministarstva« sudjelovati u izvršnoj vlasti * »Predsjednik Srbije podržava ideju o manjinski inkluzivnoj Vladi što podrazumijeva da ćemo i u idućem razdoblju imati ministre u Vladi Srbije iz redova bošnjačkog, hrvatskog, možda i iz redova drugih naroda«, rekao je Zukorlić

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** je u nastavku konzultacija o budućem mandataru za sastav Vlade razgovarao s predstavnicima liste »Usame Zukorlić – Ujedinjeni za pravdu – Stranka pravde i pomirenja – Bošnjaci Sandžaka – Tomislav Žigmanov – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini« u utorak, a prethodno se sastao s dosadašnjim koalicijskim partnerima, predstavnicima liste Saveza voždovanskih Mađara. Konzultacije je u ponedjeljak započeo razgovarajući s predstavnicima koalicije albanskih stranaka s juga Srbije, te Ruske stranke koji u parlamentu imaju po jedan od ukupno 250 mandata.

Skupština Srbije ima 250 mjesta koje, po izbornim rezultatima, dijele 10 izbornih lista: SNS sa 129 mandata, proeuropska oporbena koalicija lijevog centra Srbija protiv nasilja (65), socijalisti **Ivice Dačića** (18), konzervativno-nacionalna koalicija NADA (13), te lista **Branimira Nestorovića** »Mi – glas naroda« (13). U parlament je ušlo i pet manjinskih lista za koje nije vrijedio izborni prag od tri posto.

Lista SVM-a ima šest mandata, a lista »Ujedinjeni za pravdu«, na kojoj je i DSHV sudjelovao na izborima, ima dva zastupnika, ali nijednog predstavnika hrvatske zajednice jer je prvi kandidat DSHV-a bio četvrti na izornoj listi.

Vučić obećao inkluzivnu Vladu za manjine

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** je, poslije konzultacija s predsjednikom Vučićem, izrazio nadu da će hrvatska zajednica »imati prilike kroz resorna ministarstva« sudjelovati u izvršnoj vlasti.

Na pitanje o tome očekuje li da će ponovno biti ministar u novoj Vladi čelnik DSHV-a, koji je bio resorni ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, odgovorio je kako je Vučić bio jasan i da će se založiti kod »onih koji su pobijedili na izborima« da nastave politiku inkluzivnog odnosa prema pripadnicima nacionalnih manjina i da se multikulturalnost u Srbiji odrazi i u strukturi nove Vlade.

»Mislim da je svima jasno da su benefiti takvog stanja za sve građane Srbije više nego dobri, da su to pohvalili i brojni subjekti u međunarodnoj zajednici i sigurno da u tom smislu pridonosimo relaksiranim odnosima u ovom dijelu Europe«, rekao je Žigmanov.

Ocijenio je da su dosadašnji doprinosi članova DSHV-a »pokazali visoku odgovornost u obavljanju državnih poslova« i da rezultati otvaraju mogućnost da budu i dalje dio svih institucija u kojima se donose odluke.

Žigmanov: Očekujemo ministarsko mjesto

»**N**aš odaziv posljedica je odgovornog razumijevanja političkih procesa i isto takvog odnosa prema svakom aktualnom izazovu pred kojim se nalazimo. Iskazali smo želju da nastavimo kao politički predstavnici nacionalnih manjina biti uključeni u institucije u kojima se donose odluke, to jest da i buduća Vlada ima inkluzivnu i multietničku narav. Također, ukazali smo na važnost i brojne beneficije takvih politika. Za Hrvate to je imalo za posljedicu snažne relaksirajuće momente i početak ponovnih integracija u srbijansko društvo. Ujedno, DSHV se pokazao kao odgovorni i pouzdani partner, čiji su dužnosnici bez pogrešaka, primjerno izazovima provodili državnu politiku. Predsjednik Republike Aleksandar Vučić iskazao je razumijevanje za iznijete stavove te je rekao da će zamoliti pobjednike izbora da nastave s inkluzivnim pristupom spram političkih predstavnika nacionalnih manjina te da će iskazati očekivanje da će i nova Vlada imati multietnički sastav, to jest da će i manje brojni narodi imati ministarska mjesta«, napisao je nakon konzultacija Žigmanov na platformi Z.

FOTO: Beta / Miloš Miškov

Čelnik ove zajedničke izborne liste **Usame Zukorlić** naglasio je da su »ovo konzultacije prije imenovanja mandatar« i da se nadaju da će »imati prilike kroz resorna ministarstva sudjelovati u novom mandatu«. Dodao je da ih je predsjednik Vučić uvjerio da će se on založiti kod vladajuće stranke da oni dobiju taj status.

»Predsjednik Srbije podržava ideju o manjinski inkluzivnoj Vladi što podrazumijeva da ćemo i u idućem razdoblju imati ministre u Vladi Srbije iz redova bošnjačkog, hrvatskog, možda i iz redova drugih naroda«, rekao je Zukorlić.

Vučić je, najavljujući prošlog tjedna početak konzultacija, rekao da će razgovarati »sa svima koji to žele«, nakon što je vodeća oporbena koalicija lijevog centra Srbija protiv nasija (SPN) priopćila da se neće odazvati pozivu, osporavajući rezultate izbora za koje tvrdi da su pokrađeni.

Vučić je ranije izjavio kako očekuje formiranje Vlade do 15. ožujka.

Konstitutivna sjednica srbijanskog parlamenta prekinuta je 6. veljače nakon što su prethodno formalno potvrđeni mandati izabranih zastupnika, ali još nema službene najave o tome kada će biti održan njen nastavak, na kojem bi trebalo izabrati predsjednika, potpredsjednike i tijela Skupštine.

Žigmanov: Žaloste nas nesporazumi

Prethodno je u ponedjeljak predsjednik DSHV-a, najavljujući odlazak na konzultacije, rekao kako će »novi nesporazumi u odnosima Hrvatske i Srbije otežati artikulaciju interesa Hrvata u Srbiji«. Osvrćući se na novi diplomatski spor Zagreba i Beograda nakon izjave hrvatskog ministra diplomacije koji je, kako je rekao, »konstatirao činjenicu o neusklađivanju Srbije s vanjskom i sigurnosnom politikom Europske unije, glede ruske agresije na Ukrajinu«, Žigmanov je rekao:

»Naravno da nas žaloste najnoviji javno očitovani nesporazumi u odnosima između Hrvatske i Srbije, napose u dijelu dodatnih medijskih obrada i neprimjerenih interpretacija«.

Dodao je kako se zna da postoje velike razlike u stajalištima po brojnim vanjskopolitičkim pitanjima no do sada te razlike u odnosu prema Rusiji i ratu u Ukrajini nisu imale takve žustre i reakcije na osobnoj razini dviju strana.

»To samo, nažalost, govori u prilog krhkih odnosa između dviju država, krhkost koja se može lako urušiti. Hrvati u Srbiji, na koncu, bit će nanovo izloženi stigmatizaciji, što će dodatno usložiti artikulaciju naših interesa«, zaključio je Žigmanov.

Od subote državnici Hrvatske i Srbije vode javnu polemiku zbog izjave hrvatskog ministra **Gordana Grlića Radmana** koji je naveo da Vučić zbog svoje politike sjedenja na dva stolca može biti eventualno nekakav trabant ili satelit Rusije, ali da neće dozvoliti kao saveznici, a i partneri sa SAD-om bilo kakav utjecaj Rusa ili druge maligne utjecaje koji bi narušili stabilnost zapadnog Balkana.

Reagirajući na tu izjavu Vučić je u subotu navečer optužio Grlića Radmana za upletanje u unutarnje stvari Srbije, uvrede i prijetnje.

»Hrvatski ministar ne samo da se brutalno miješa u unutarnje stvari Srbije, već po običaju laže i vrijeđa srpski narod i prijeti građanima Srbije. Grlić Radman je jedno u pravu, možda sam ja nečiji trabant, ali nikada nisam bio ničiji potrošak i sluga, što se za Grlića Radmana ne može reći«, napisao je Vučić na Instagramu.

Srbija je uputila i prosvjednu notu Hrvatskoj u kojoj je navela da izjava hrvatskog ministra predstavlja daljnji nastavak izgradnje atmosfere mržnje prema Srbiji i srpskom narodu i narušava zajedničku politiku promoviranja mira i stabilnosti u regiji.

J. D.

Poljoprivredno zemljišta u EU i kod nas

Velika razlika u cijenama

Najskuplje poljoprivredno zemljište u 2022. godini bilo je na Malti, a najjeftinije u Hrvatskoj. Po vrstama nepokretnosti poljoprivredno zemljište je u Srbiji u četvrtom kvartalu prošle godine zabilježilo međugodišnji rast u vrijednosti tržišta od 38 % i rast u broju kupoprodajnih ugovora od 8 %

Prosječna cijena hektara obradivog zemljišta u Europskoj uniji je tijekom 2022. godine iznosila 10.578 eura i bila je 45 puta veća od prosječne godišnje cijene zakupa istog zemljišta (233 eura po hektaru), saopćio je Eurostat a prenijeli domaći mediji. No, kao i svaki prosjek, i ovaj sakriva razlike i varijacije koje su velike ne samo između različitih zemalja EU već i među regijama istih tih zemalja.

Varljiva statistika

Ono što je za nas zanimljivo je što je od svih država članica EU najjeftinija zemlja u Hrvatskoj (tek 3.700 eura) dok se Slovenija nalazi u prvih pet najskupljih s 23.282 eura po hektaru u prosjeku.

Najskuplja obradiva zemlja je 233.230 eura u prosjeku na Malti, a u prvih pet EU zemalja po visini cijene hektara obradivog zemljišta nalaze se Nizozemska, gdje je prosječna cijena po hektaru iznosila 85.431 eura, Luksemburg s prosječnom cijenom od 42.730 eura po hektaru, Irska 38.013 eura po hektaru obradivog zemljišta i Slovenija s cijenom od 23.282 eura po hektaru.

S druge strane, osim u Hrvatskoj, niske cijene obradivog zemljišta po hektaru zabilježene su u Latviji (4.420 eura), Slovačkoj (4.790), Litvi (5.012) i Mađarskoj (5.240).

Prema Eurostatu, visina cijena zemljišta ovisi o nizu čimbenika i uključuje nacionalne čimbenike (kao što su zakoni), regionalne čimbenike (kao što su klima i blizina mreža) te lokalne faktore produktivnosti (kao što su kvaliteta tla, nagib ili drenaža) pa do odnosa ponude i potražnje. Natjecanje za zemlju ne dolazi samo od poljoprivrednika već i od drugih koji planiraju koristiti zemlju u druge svrhe osim poljoprivrede, navodi se u Eurostatu.

Međutim, kako navode mediji, situacija u Hrvatskoj se mijenja, a mogu se očekivati još i veće promjene budući

da je od 1. srpnja ukinuta zabrana kupovine poljoprivrednog zemljišta za strane državljane. Naime, Hrvatska je poslovično bila među državama EU s najjeftinijom obradivom zemljom, pa je zabrana na deset godina uvedena kako bi se spriječilo kupce iz bogatijih zemalja da pokupuju zemlju u Hrvatskoj.

Ukidanjem moratorija cijene su porasle, kako objašnjavaju iz Hrvatske poljoprivredne komore, zbog mešetara koji su u očekivanju ove odluke kupovali zemljište. Naime, **Matija Brlošić** iz HPK-a je za Radio Slobodna Europa rekao kako se unazad nekoliko godina situacija promijenila i cijene su porasle zbog toga što se intenzivirala kupnja poljoprivrednog zemljišta od strane domaćih građana koji se ne bave poljoprivredom, ali imaju viška novca, te je cijena i po sto posto, pa i više porasla u odnosu na unazad nekih pet godina.

»Zbog takvih mešetara koji su željeli zaraditi kada se digne embargo, cijena hektara je s 5.000 eura skočila na 10.000. Negdje je to na istoku Hrvatske još i više, na zapadu je to manje. Ovo govorimo o nekakvom prosjeku«, rekao je Brlošić.

Također i portal *Lider* navodi ocjenu agencija za promet nekretninama kako je glavni problem što većih poljoprivrednih tabli gotovo da nema, zbog čega je zemljište poskupjelo. Prema podacima osječke agencije za promet nekretninama, sada se najkvalitetniji dio zemljišta, u Baranji i okolici Vukovara, prodaje za 13 tisuća eura po hektaru, a cijena se inače kreće od minimum osam tisuća eura po hektaru u Slavoniji, ovisno o njezinoj kvaliteti i veličini dok je zapadnije nešto jeftinija. Naročito su tražene parcele od deset hektara na dalje koje čim se ponude odmah se i prodaju ljudima koji žele ulagati. Prema njegovoj ocjeni, zbog liberalizacije kupoprodaje poljoprivrednog zemljišta vrlo brzo cijena najkvalitetnijeg će porasti na 15 tisuća eura za hektar.

Cijene u Vojvodini

Prema Izvještaju o stanju na tržištu nepokretnosti u IV. kvartalu 2023. godine Republičkog geodetskog zavoda nastavljen je trend smirivanja tržišta u odnosu na rekordnu 2022., a koji je započet u prvoj polovici 2023. Zabilježen je pad u pogledu broja kupoprodajnih ugovora (14,3 % manje) i promet od ukupno 1,7 milijardi eura, što predstavlja smanjenje u odnosu na isti kvartal 2022. za 22 %. Od 1,7 milijardi eura ukupne vrijednosti u četvrtom kvartalu 2023. godine najveći udio je imala prodaja stanova (51 %), zatim kuća (8 %), poslovnog prostora (6 %), dok je za poljoprivredno zemljište bilo izdvojeno 80 milijuna eura, što je 5 % od ukupne vrijednosti.

Po vrstama nepokretnosti poljoprivredno zemljište je u četvrtom kvartalu zabilježilo međugodišnji rast u vrijednosti tržišta od 38 % i rast u broju kupoprodajnih ugovora od 8 %. S druge strane, ostale nepokretnosti su se prodavale i kupovale manje nego prethodne godine – broj prodanih stanova je bio manji za 20 %, a vrijednost tržišta je opala za 28 %.

Prema udjelu broja ugovora o kupoprodaji prema vrstama nepokretnosti u ukupnom broju ugovora u IV. kvartalu je na prvom mjestu kupoprodaja stanova (26,76 %), a zatim poljoprivrednog zemljišta (18,18 %), građevinskog zemljišta (15,25 %) i kuća (12,71 %).

Najskuplji kvadrat poljoprivrednog zemljišta prometovan je na teritoriju Grada Novog Sada (k. o. Rumenska) po cijeni od 50 eura/m² za parcelu površine 19.970 m², a najskuplje poljoprivredno zemljište u Srbiji za koje je plaćeno 3,5 milijuna eura je prodano u Vrbasu i ima površinu od 249 hektara (14.056 eura po ha).

Obračun statističkih parametara cijene poljoprivrednog zemljišta u ovom izvještaju izvršen je nakon homogenizacije podataka što znači da su isključeni rezultati kod kojih je očividno da su na cijenu utjecale okolnosti koje nisu posljedica tržišta već su specifične za transakciju.

Statistički parametri pokazuju da je cijena zemlje rasla u svim regijama. Podaci su dani po okruzima, pa tako podaci za Vojvodinu pokazuju da je u Sjevernobačkom okrugu prosječna vrijednost po hektaru u IV. kvartalu prošle godine iznosila 11.700, s minimumom od 2.450, a maksimumom 20.200 eura, u Zapadnobačkom okrugu je prosjek bio 12.250 eura (minimum 1.800, a maksimum 25.000), a u Južnobačkom okrugu 15.850 eura (minimum 3.450 i maksimum 35.100). U Sjevernobanatskom okrugu je prosječna cijena iznosila 10.050 eura (minimum 1.300, maksimum 24.965), u Srednjobanatskom 9.700 (minimum 1.100, a maksimum 18.150) i Južnobanatskom okrugu 9.800 (minimum 1.200 i maksimum 24.150). U Srijemskom okrugu prosječna cijena je bila 13.950 eura (mimum 1.500 i maksimum 31.950).

Tržište i drugi čimbenici

Veliki dijapazon cijena poljoprivrednog zemljišta po regijama u Srbiji je uvjetovan različitim faktorima. Tajnik Udruženja za biljnu proizvodnju i prehrambenu industriju pri Privrednoj komori Srbije **Aleksandar Bogunović** je objasnio što sve utječe na cijenu počevši od tržišta, to jest odnosa ponude i tražnje pa do demografskih faktora.

Prema Bogunoviću, najznačajniji faktori koji utječu na cijenu poljoprivrednog zemljišta su lokacija, kvaliteta zemljišta, veličina i oblik parcele, infrastruktura i demografski faktori. Tako na primjer ako je poljoprivredno zemljište lošije kvalitete, ali je blizu nekog velikog grada ili nekog infrastrukturnog objekta, postiže više cijene. Nadalje, kako se navodi, u najvećem broju slučajeva (a to važi prije svega za nove investitore koji žele kupiti veću površinu) generalno je skuplje poljoprivredno zemljište površine 20-50 hektara nego male parcele (osim nekoliko izuzetaka, gdje poljoprivrednici koji imaju svoje zemljište žele kupiti susjednu parcelu). S druge strane, cijena poljoprivrednog zemljišta se smanjuje kada su u pitanju izrazito velike parcele od 1.000 ha, 5.000 ha ili 10.000 ha, jer je konkurencija mnogo manja, odnosno nema mnogo investitora koji mogu kupiti ovako velike površine.

Na cijenu utječe i blizina infrastrukture – putova, električne energije, navodnjavanja, odvodnjavanja i slično. Osim toga, utječe i demografska situacija u svakom konkretnom području pa je u dijelovima zemlje gdje je naseljenost veoma rijetka cijena poljoprivrednog zemljišta niža, dok u krajevima gdje je tražnja veća od ponude i cijena poljoprivrednog zemljišta raste.

Prvi rezultati popisa u Srbiji su pokazali, među ostalim, i da raspoloživog zemljišta ima 20 posto manje nego prije samo pet godina, a da korištenog zemljišta ima manje 6,3 posto. Naime, agroanalitičari upozoravaju da Srbija godišnje gubi oko 25.000 hektara obradivog zemljišta jer se veliki dio poljoprivrednih zemljišta uzima za izgradnju infrastrukture, naselja, industrijskih zona i slično.

Stručnjaci upozoravaju da je problem s gubitkom zemljišta utoliko veći, jer se radi o resursu koji nije obnovljiv.

J. D.

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Vrijednosti koje je potrebno štititi

Pokrajinska pučka pravobraniteljica doc. dr. **Dragana Čorić** predstavila je u srijedu, 21. veljače, publikaciju *75 godina Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima* u amfiteatru Rektorata Univerziteta u Novom Sadu.

U cilju poboljšanja i edukacije u području o ljudskim pravima *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima* je prevedena na 21 jezik, odnosno na sve jezike prisutne na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine. Ovim potezom institucija Pokrajinskog pučkog pravobranitelja (ombudsmana) želi doprinijeti i omogućiti pripadnicima nacionalnih manjina informiranje o sadržini ovog značajnog međunarodnog dokumenta na njihovom materinskom jeziku.

Dragana Čorić ukazala je na značaj *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima* kao osnovnom dokumentu na čijim se principima zasnivaju kasnije donijeti međunarodni dokumenti. Ljudska prava postala su »neotuđiva i univerzalna, svako ljudsko biće ima pravo na život, slobodu i sigurnost, rađa se slobodno i jednako u dostojanstvu i pravima koja pripadaju svakome, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinu ili bilo koje drugo svojstvo«.

Ona je govorila i o bogatstvu različitosti i zajedničkom životu svih zajednica koje žive u Vojvodini, te je istakla kako su etničke, jezične, kulturološke i vjerske razlike vrijednosti koje je potrebno štititi od bilo kakvog oblika diskriminacije.

Promociji su prisustvovali predstavnici i predstavnice Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Matice srpske, nacionalnih vijeća nacionalnih manjina i Židovske općine Novi Sad, zavoda za kulturu nacionalnih zajednica, fakulteta, lokalnih ombudsmana, odvjetnika, sudova, nevladinih organizacija, studenata i drugih ustanova i organizacija.

Skupu su se obratili predsjednik Matice srpske prof. dr. **Dragan Stanić**, predsjednik Židovske općine Novi Sad **Mirko Štark** i profesorica rumunjskog jezika na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu dr. **Ivana Ivanić**. Govorili su o značaju izučavanja materinskog jezika, kulture i poštovanja različitosti u multikulturalnim sredinama.

Podsjećanja radi, upravo se 21. veljače obilježava Međunarodni dan materinskog jezika, dan kada se međunarodna zajednica podsjeća na značaj zaštite i očuvanja materinskog jezika, kao najvažnijeg elementa kulturnog i nacionalnog identiteta.

I. B.

Odobrena tri projekta prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija

U sklopu prvog poziva Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija 2021. – 2027. odobreno je financiranje tri projekta. Odobreni projekti su u okviru drugog programskog prioriteta – Suradnja za zelenije programsko područje otpornije na klimatske promjene, odnosno Specifični cilj 2.2 »Promicanje obnovljive energije u skladu s Direktivom o obnovljivoj energiji (EU) 2018/2001«.

Projekt PRO-EFFICIENT usmjeren je na mapiranje solarnog potencijala i uspostavu energetske zajednice, što će pružiti temeljne informacije i potaknuti ulaganja u solarnu energiju te formiranje zajednica koje dijele i optimiziraju proizvodnju energije. Mapiranje solarnog potencijala ključno je za optimalno iskorištavanje solarnih resursa, dok energetske zajednice nude novi model upravljanja energijom koji koristi manje resursa i smanjuje ugljični otisak. Iznos odobrenih sredstava za ovaj projekt je 835.000 eura.

Projekt ENGAGE fokusira se na pripremu i razvoj konceptualnog modela za stvaranje energetske učinkovite zajednice u prekograničnoj regiji, uključujući obrazovanje i uključivanje lokalnih stanovnika kroz kampanje podizanja svijesti i pilot-akcije. Ovaj projekt teži stvaranju samodostatnih, održivih i otpornih zajednica koje pružaju visoku kvalitetu života za svoje stanovnike. Iznos odobrenih sredstava za ovaj projekt je 2,3 milijuna eura.

Projekt CREATEGREEN ima za cilj promoviranje proizvodnje i korištenja održivih i čistih energetske rješenja kroz solarne elektrane, uz upotrebu mikrometeoroloških senzora za bolje razumijevanje učinkovitosti korištenja solarne energije. Projekt će doprinijeti većoj upotrebi zelene energije i promociji sustava obnovljive energije, s izravnim koristima za građane i širu lokalnu zajednicu. Iznos odobrenih sredstava za ovaj projekt je 2,22 milijuna eura.

Svi ovi projekti zajedno pridonose širem cilju Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija, koji je usmjeren na jačanje prekogranične suradnje i razvoj održivih, energetske učinkovitih i klimatski otpornih zajednica. Oni ne samo da promiču obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost, već i potiču suradnju i razmjenu znanja između Hrvatske i Srbije, što je ključno za postizanje dugoročnih ciljeva u području klimatskih promjena i održivog razvoja.

Tijekom Poziva koji je bio otvoren od 12. svibnja do 4. rujna 2023. godine zaprimljeno je 98 projektnih prijava ukupne vrijednosti gotovo 80 milijuna eura. Rezultati ocjenjivanja projektnih prijava za preostala prioriteta područja bit će objavljeni krajem ožujka i početkom travnja.

I. U.

Tomica Vojnić Mijatov, predsjednik Mjesnog odbora Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Tavankutu

»Poštujem tuđe, a svojim se dičim«

Volim Tavankut. Nije mi svejedno u kakvom je stanju selo. Je li pokošena trava u centru, gradi li se nešto, imamo li pitku vodu, kakve su nam ulice... Uvijek sam radio u cilju poboljšanja životnih uvjeta i položaja i naše hrvatske nacionalne zajednice, katoličke zajednice i seoske zajednice

Intervju vodila: Jelena Dulić Bako

Mjesni odbor Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV) u Tavankutu je osnovan iste godine kada i stranka, u jesen 1990. Od tada je na čelu Odbora bilo šest predsjednika, a sadašnji **Tomica Vojnić Mijatov** na mjestu predsjednika je već šest godina. Bio je on i predsjednik Savjeta Mjesne zajednice (MZ) Tavankut od 2015. do 2019. te dva puta prije tog zamjenik predsjednika MZ.

Politički angažman započeo je Vojnić Mijatov još 1990. na osnivačkoj skupštini DSHV-a u Subotici s koje čuva i ponosno nam pokazuje prvu člansku iskaznicu i bedž. Od tada do danas aktivno djeluje u Mjesnom odboru u Tavankutu i radu MZ. Kaže kako je doprinos DSHV-a u ovome selu veliki, i to ne samo na području interesa hrvatske zajednice već svih Tavankučana.

Nakon 16 godina upravljanja MZ, DSHV je u ovom većinski Hrvatima naseljenom mjestu postao opozicija 2019. godine. Na lokalnim izborima više glasova skupila je Srpska napredna stranka te sada imaju za jednoga člana više u Savjetu MZ od DSHV-a. Ipak, predsjednik Odbora DSHV-a kaže kako su njegovi članovi među mještanima i dalje prepoznati i da im se obraćaju sa svojim problemima i prijedlozima, jer, navodi Mijatov, »znaju da ćemo ih saslušati i pokušati pomoći«.

► **Kakva je suradnja članova DSHV-a sa zastupnicima vladajuće stranke SNS-a u Savjetu Mjesne zajednice?**

Iako SNS ima za jednog više predstavnika nego DSHV u Savjetu Mjesne zajednice (odnos je 8 : 7), cijene naš glas i sad već imamo dobru suradnju. U ovom sazivu

vodstva pretežito su mlađi kojima je politika bila nepoznata, ne poznaju teren, ne poznaju potrebe, za razliku od nas iz DSHV-a. Ljudi često imaju pogrešnu predstavu o sudjelovanju u vlasti mjesnih zajednica. Misle kad dođu da će nakon što lupe šakom o stol sve biti onako kako oni žele. Ovi našu su se uvjerali da ne idu baš tako stvari. Puno vremena treba provesti s ljudima, i prije svega živjeti u tom selu u kojem si član Savjeta kako bi znao potrebe i mogao ocijeniti što je najvažnije za selo. To je kao održavanje jednog kućanstva. Nećemo kupovati skupi namještaj ako nam je traktor kojim radimo pokvaren. Najprije ćemo njega popraviti. S početka ovi naši vladajući nisu to najbolje razumjeli. Tako su imali ideju i projekt čak za izgradnju fontane u parku. To je sve OK, ali ne može se izmišljati nešto takvo dok s druge strane mnogi i danas nemaju asfalt do svoje kuće, a da ne spominjem pitku vodu... Treba uvijek rješavati prvo nasušne potrebe. Nas, članove DSHV Odbora, su prepoznali upravo kao one koji znaju potrebe sela pa nas zato sada i cijene i smatraju naše mišljenje relevantnim.

► **Što je Mjesni odbor DSHV-a učinio za Tavankut?**

Preko 20 godina se borimo, a pokazalo se da se često i izborimo da nam Tavankut bude bolje mjesto za život. Naš prvi uspjeh je bio to da smo vratili hrvatski predznak kulturnom društvu *Matija Gubec*. Zalaganjem naših članova nakon gotovo 40 godina *Gubec* se od 90-ih ponovno zove Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo. Bilo je to jedino društvo tad u državi s hrvatskim predznakom. Sve ove godine zalagali smo se za asfaltiranje cesta, izgradnju vrtića, pokušavali smo dovesti infrastrukturu vodovoda i kanalizacije u selo... Imali smo i imamo puno ideja i projekata, a svakako smo najponosniji što je zahvaljujući nama, odnosno DSHV-u, kompletno obnovljen Dom kulture.

► **Smatrate li onda rekonstrukciju Doma kulture najvećim uspjehom DSHV-a u Tavankutu?**

Tako je. Dom kulture je dugo bio van funkcije zbog lošeg stanja, a odluka i novci za njegovu rekonstrukciju osigurani su nakon sastanka predsjednika naše stranke **Tomislava Žigmanova** s tadašnjim premijerom države, **Aleksandrom Vučićem**. Naš mjesni odbor i MZ su se godinama s tom molbom obraćali Gradskoj upravi, ali nikada nije bilo novaca za ovakav projekt. Dobivali smo milijun-dva dinara od čega smo mogli zakrpati krov ili nešto tako sitno. Za ovako kompletnu obnovu, pokazalo se, trebalo je preko 40 milijuna dinara. Obnova Doma nam je godinama bila prva na popisu prioriteta i zato je Žigmanov to i tražio od premijera. Mi smo koordinirali izradu projekta i zalaganjem DSHV-a je to sve započeto. Sudjelovali smo i u nabavi potrebnog namještaja u velikoj dvorani.

► **Što Mjesni Odbor DSHV-a sada prepoznaje kao gorući problem Tavankuta?**

Smatramo da je za Tavankučane prioritet prioriteta dovođenje vodovoda. Mi nemamo vodovodnu i kanalizacijsku mrežu, već svatko ima svoj bunar u dvorištu. Nešto se događa i po tom pitanju, prošle godine je napravljen projekt za dovod vode iz grada za tri naselja – Mirgeš,

Donji i Gornji Tavankut i sad čekamo dalje aktivnosti. Ovo nam je prijeko potrebno, jer imamo velikih problema s pitkom vodom. Zbog velike potrošnje vode i za voćnjake i povrtnjake uslijed suša ljudima nestaje vode u bunarima pa moraju bušiti dublje. Bude nekada da nije samo problematična prva voda, već i druga na 50-60 m. Zbog toga ima puno i dubokih bunara, na 120-150 m.

► **Smatrate li da bi bilo dobro za Tavankut da postane općina?**

Da, jer bismo tako mogli više utjecati na svoju sudbinu. Prvenstveno bismo mogli sami osmišljavati na što ćemo potrošiti novce koje bismo po automatizmu dobili. Dok sam bio na čelu MZ za to smo se zdušno zalagali, a takvu politiku će nastaviti i dalje Mjesni odbor DSHV-a u Tavankutu. Naš prijedlog je bio da u općini Tavankut budu Mala Bosna, Mirgeš, Gornji i Donji Tavankut. Bili smo spremni i da sjedište ne bude kod nas, nego recimo u Maloj Bosni. Međutim, nema od toga ništa iako je Subotica grad i trebao bi se sastojati od općina. Gradske vlasti za takvu decentralizaciju nisu zainteresirane uopće, a jedini koji je nešto radio na tom pitanju bio je gradonačelnik **Jenő Maglai**.

► **Dok ste Vi bili na čelu Mjesne zajednice puno ulica u Tavankutu je dobilo asfalt. Zašto Vam je to bio prioritet rada?**

Uređenje cesta mi je bio i ostao prioritet rada. Asfalt ili bar tucanik do kuće je neophodan ako govorimo o koliko-toliko pristojnim uvjetima života. Puno ulica u Tavankutu je urađeno zahvaljujući inicijativi DSHV-a. Možda je najpoznatije asfaltiranje Tesline što je uslijedilo nakon sastanka premijera Vučića i predsjednice Hrvatske **Kolinde Grabar Kitarović** upravo u Tavankutu. U Donjem Tavankutu su urađene još i 24. nova, Ivana Sarića, Matka Vukovića, Rade Končara, Mije Mandića, Zmaj Jovina, Ive Lole Ribara... Pisali smo projekte i za ulice u Gornjem Tavankutu – u Lebović kraju, Crnkovom kraju, Bisnom kraju, Vermešovom kraju s jedne i druge strane kapele... Zalagali smo se i za uređenje atarskih putova. Jedan od najvećih atarskih putova koji je uređen za vrijeme dok sam bio na čelu Mjesne zajednice i na što sam vrlo ponosan je naš Mali tavankutski put. On kreće od Skenderova i ide sve do TV tornja u predgrađu Subotice, paralelno sa Somborskom cestom. Nasut je tucanikom što je poljoprivrednicima važno jer više ne zapadaju u blato. Bio je to veliki projekt, jer je to dugačak put 15-ak km i širok najmanje 4 metra. Tucanikom smo nasuli i pravac Skenderovo – Mišićevo. Ovdje smo htjeli da bude asfalt i i dalje se zalažemo za to, jer smatramo da postoji potreba. Puno naših ljudi u Gornjem Tavankutu ima hladnjača i transportni promet bi se mogao izmjestiti tako iz centra sela. Mojim inzistiranjem u Dunav – Tisa – Dunavu je kod akumulacije Skenderovo, od somborske pruge do Malog tavankutskog puta produbljen kanal. Napravljene su kosine, a na put je nasuto puno zemlje kako bi bio ravan i prohodan i za traktore s velikim teretom.

► **Zdušno ste se zalagali da se prije nekoliko godina ne otvori vrtić u Domu kulture, a pojedinci su Vas tada prozivali da radite protiv djece i dobrobiti**

Tavankuta. Kako to komentirate? Zašto ste bili protiv otvaranja tog vrtića?

Nisam bio protiv vrtića i ne daj Bože djece u Tavankutu, nego protiv oskvrnjivanja netom prije renoviranog Doma kulture. On je namijenjen kulturi, on je izgrađen da bude naša Gradska kuća, a ne vrtić! Ideja za još jednim vrtićem je rođena mojom molbom upućenom nadležnima u Gradu. Predlagao sam da se adaptira neki postojeći prostor ili izgradi novi kako bi se mogla smjestiti sva djeca u jaslice i cjelodnevni vrtić. Ima puno praznih prostora koji su se mogli prenamijeniti za tu potrebu. Dom je uređen prostor koji nikako nije prilagođen uvjetima vrtića. Da znate samo koliko je građevinskih radova bilo predviđeno zbog otvaranja tog vrtića... Izbi-

Sve ove godine zalagali smo se za asfaltiranje cesta, izgradnju vrtića, pokušavali smo dovesti infrastrukturu vodovoda i kanalizacije u selo... Imali smo i imamo puno ideja i projekata, a svakako smo najponosniji što je zahvaljujući nama, odnosno DSHV-u kompletno obnovljen Dom kulture.

janja zidova, rušenja, zaziđivanja vrata, kompletno novi sanitarni čvor.... premiještao bi se ured Mjesne zajednice, izgubili bismo konferencijsku salu... kaos bi bio. I pitam Vas, jednog dana kad bi prestala potreba za vrtićem, tko bi opet klečao pred državom da nam vrata dom u prijašnje stanje?! Ako Bog da, od ove godine bit će potpuno novi vrtić i jaslice u selu zahvaljujući suradnji i ulaganju Hrvatske i Srbije.

► Na iniciranje Mjesnog odbora DSHV-a u Tavankutu je promijenjen i datum proslave Dana sela. Zašto Vam je to bilo važno?

Dan sela u Tavankutu slavi se na blagdan Presvetog srca Isusova. Prije nego što smo to izglasali i unijeli u statut sela, dan sela slavio se 10. listopada kao dan oslobođenja Tavankuta. To je u neku ruku partijski svetac. Nemamo mi ništa protiv tog, puno je našeg svijeta poginulo za tu slobodu od nacionalizma, ali smo smatrali da je ovo prikladnije. Na blagdan Presvetog srca Isusova je proštenje u Tavankutu, odnosno prvu nedjelju nakon blagdana. Tavankučani oduvijek ne rade tog petka kada je blagdan, kao što Gornjačani ne rade na blagdan sv. Ane kada je ondje proštenje. Lijepo smo taj dan sela počeli obilježavati, jer smo osmislili i program. Uvijek je svečana misa prije podne nakon koje pravimo svečanu Skupštinu, tj. sada Savjet na koji pozovemo počasne goste iz Gradske uprave, dolaze nam i gradonačelnici te se sve završi ruč-

kom. Na proslavu uvijek zovemo sve ljude koji doprinose funkcioniranju sela – predstavnike naše policije (dok smo ju još imali), komunalne policije, vatrogasce, borce, ribolovce, udruženje žena, HKPD *Matija Gubec*, Bunjevački kulturni centar itd.

► Vidimo da je politički život Tavankuta bez DSHV-a posljednjih 30-ak godina nemoguće zamisliti, a s obzirom na to da ste Vi u »ovoj priči« od samoga početka, kako sad komentirate te dane osnivanja mjesne organizacije i Vaš ondašnji angažman?

Bio sam jedan od osnivača DSHV-a na velikoj osnivačkoj skupštini 15. srpnja 1990. u Subotici. Imao sam 32 godine i troje male djece. Svjestan sam bio da je vrijeme veoma ozbiljno, jer su već počeli nemiri u Hrvatskoj i šire. U rad naše nove stranke se uključila sva elita našeg naroda; naši odvjetnici, liječnici, profesori, gospodarstvenici i veliki broj paora. Iste godine u jesen osnovan je i Mjesni odbor DSHV-a u Tavankutu. Uključio sam se u Odbor na poticaj mog susjeda **Antuna Balaževića** koji je bio i prvi predsjednik ovog tijela. Moram spomenuti i **Nikolu Buljovčića** koji je bio glavni pokretač nas Tavankučana i sve naredne predsjednike: **Marka Berberovića**, **Slavka Benčika**, **Antuna Merkovića** i **Josipa Petreša** nakon kojega sam ja imenovan. Veliki broj nacionalno svjesnih naših mještana se uključio u ovaj mjesni odbor. Bila je tu, kao i u Subotici, prava elita školovanih Tavankučana i nas paora naravno. Kod nas su prelazili i Hrvati iz partijskih redova. Zamislite, članovi nam nisu bili samo Hrvati, dolazili su nam i Mađari, Albanci... Bio je to jedan moćan pokret. DSHV je imao visok rejting i u Tavankutu i šire.

► Kako je bilo biti član DSHV-a u to ratno vrijeme?

Puno naših članova koji su bili na istaknutijim mjestima je ostajalo bez posla. Puno je ljudi hapšeno i nošeno prinudno na ratište, a puno je naših i pobjeglo izvan države – najviše u Mađarsku i Hrvatsku. Vrlo je nezahvalno bilo. Mada, kao i svojevremeno kada je partija bila na vlasti, svojim životom si ipak pravdao ono što zastupaš. Ako nisi bio ekstreman, normalan čovjek *med svitom* onda si malo manje imao problema. To pokušavam postići cijeli život. Biti jedan običan poljoprivrednik, tolerantan i ne izazivati incidente. Tude poštujem, a svojim se dičim.

► Kako komentirate trenutačno stanje i ugled DSHV-a u Tavankutu u odnosu na situaciju kakva je bila nakon osnivanja stranke 90-ih godina?

Došlo je do smjene generacija. Mnogi od one prve garde, koji su bili hrabri, koji su znali i htjeli nešto učiniti su otišli u vječnost. Nije nas puno ostalo živih osnivača mjesnog odbora DSHV-a u Tavankutu. Definitivno DSHV ima manje aktivnih članova u Tavankutu sada nego prije 30 godina, ali takav je trend svugdje. Ljudi imaju odbojnost prema politici, ali ne znaju koliko je ona važna i koliko mogu doprinijeti. Ne znaju da je bavljenje ovom lokalnom politikom kao zastupanje jedne obitelji, a jako je bitno da se jedna obitelj, odnosno zajednica, dobro predstavi drugima. Mislim da je DSHV uvijek na fer način zastupao i zastupa naše mjesto. Od samog početka zastupamo i nacionalne i seoske interese.

► **Što mislite, zbog čega su ljudi danas manje zainteresirani za politiku, naročito mladi?**

U Srbiji je poznato da sve vladajuće stranke svoje aktiviste, naročito mlade, stimuliraju tako što ih zaposle u javnom sektoru. Za uzvrat, ovi imaju domaće zadaće da trčkaraju po terenu, propagiraju, kupuju glasače... Naši mladi to vide i naravno da neće doći u DSHV biti volonteri i boriti se s vjetrenjačama k'o što se mi matorci borimo. Naša stranka nema mogućnosti na takve načine stimulirati mlade. Sigurno je to jedan od razloga zašto sad ima manje mladih nego ranije. Ne osuđujem čelnništvo stranke zbog toga, jer mi jednostavno nemamo kapaciteta za tako nešto. Ne trebamo ići daleko, evo nam Subotica. Najhrvatskiji grad u državi, a mi imamo dva zastupnika u skupštini i nikakav utjecaj na kadrovska rješenja u javnim poduzećima u gradu. Nekada je bilo puno mladih Tavankučana u DSHV-u. Prvo reosnivanje DSHV-a je bilo u Tavankutu, a jedan od predsjednika mladeži ovoga tijela je bio također Tavankučanin, ali neće više mladi raditi gratis.

► **Vi radite »gratis«?**

Ne, radim za zadovoljstvo kada vidim da je mojim, odnosno zalaganjem našeg odbora nešto u selu niklo, da se nešto promijenilo na bolje. Nisam ja sve ove godine puno goriva potrošio, već vremena. I pored aktivnog bavljenja politikom nisam ni zapustio svoje njive ni stoku, ali je znalo biti napeto. Ako želite nešto uraditi, a ne biti samo pro forme na čelu, treba puno sastančiti i u selu i

u gradu. Volio sam prihvatiti svaku sugestiju mještana i udruženja, a za to treba vremena...

► **I pored toga ne odustajete od rada za svoju lokalnu zajednicu. Što Vas pokreće?**

Volim Tavankut. Nije mi svejedno u kakvom je stanju selo. Je li pokošena trava u centru, gradi li se nešto, imamo li pitku vodu, kakve su nam ulice... Uvijek sam radio u cilju poboljšanja životnih uvjeta i položaja i naše hrvatske nacionalne zajednice, katoličke zajednice i seoske zajednice.

► **Smatrate li da je ipak potrebno da funkcija predsjednika Savjeta Mjesne zajednice bude plaćena?**

Apsolutno da. Za to sam se i zalagao godinama unazad. Moj prijedlog je bio da taj posao bude plaćen za pola radnog vremena. Dovoljan je i minimalac, ali da ipak taj tko to radi i svoje vrijeme troši, dobije neku nadoknadu. U Gradu Subotici ima 37 mjesnih zajednica i kada bi svaki predsjednik bio ujavljen na 4 sata, to je kao da imate 18,5 uposlenih na minimalcu – što je to za jedan Grad?! U socijalističko vrijeme je što se toga tiče bilo bolje, imali su više sluha za ovakve stvari. Bio je npr. Dvodomni parlament Subotice koji se sastojao od Vijeća mjesnih zajednica i Vijeća udruženog rada. Svaka mjesna zajednica je imala svog predstavnika u gradskoj skupštini.

► **Hoćete li biti ponovno nositelj liste DSHV-a na predstojećim lokalnim izborima?**

Uvijek ću biti dostupan za suradnju, ali za predstojeće izbore nisam više na prvom mjestu na listi za Tavankut.

Jubilej Radio Marije Srbije

Kršćanski glas u vašoj kući!

»Velika je milost imati u Srbiji katolički radio. U Srbiji, gdje ima svega 5 posto katolika, a mi već 20 godina emitiramo katolički program i to na hrvatskom jeziku«, rekao je mons. dr. Andrija Anišić

Prije nešto više od dva desetljeća prvi puta emitiran je program putem valova Radio Marije Srbije, točnije 13. studenoga 2003. prvi puta začuo se katolički radio u Srbiji. Itekako veliki povod za radost i slavlje, koje je proslavljeno svetom misom zahvalnicom 27. veljače u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Misno slavlje predvodio je subotički biskup **Franjo Fazekas**, a Radio Marija, kao i nebrojeno puta do sada, prenosila je euharistijsko slavlje.

Redakcija dobiva novog urednika

Biskup Fazekas je u svojoj propovijedi, među ostalim istaknuo:

»U današnjem evanđeoskom ulomku Isus na upozorava: 'najveći među vama neka vam bude poslužitelj'. To znači da iskreni kršćanin treba biti u neprestanom traganju za tim kako više poslužiti drugim ljudima. Kršćani moraju biti kao njihov učitelj Isus Krist, spremni u skromnosti i požrtvornosti doprinijeti i zalagati se za dobro i spasenje svih ljudi«.

U završnom dijelu homilije spomenuo se i djelatnika Radio Marije i poručio:

»Vi kao djelatnici i suradnici Radio Marije u mnogo čemu oblikujete preko vašeg medija duše onih koji vas slušaju. Vaš glas zaista služi u širenju Božjeg kraljevstva i učvršćuje naše kršćanske vrednote među ljudima. Budite i dalje utjeha svima bolesnicima i svjetlo onima koji traže istinski put u svom životu«.

Ovaj datum u povijesti Radio Marije bit će upisan velikim slovima, kako zbog slavlja tako i zbog imenovanja novoga urednika ove radio postaje. Na mjesto mons. dr. **Andrije Anišića**, koji je punih 10 godina bio urednik, dolazi vlč. **Dragan Muharem**.

»Punih deset godina sam bio urednik Radio Marije i mislim da je vrijeme da to predam mlađima. Istina, i godine su tu, ali mislim da čovjek kada osjeti da nema više dovoljno snage gurati ili počinjati nešto novo, treba otići. Uvjeran sam da će novi urednik itekako osvježiti program i unijeti potrebne novine. Uostalom, on je već kao volonter prisutan na Radio Mariji i radujem se da se prihvatio

ove odgovorne zadaće«, priča mons. Anišić i ističe: »Nije lako, ali sam Bogu zahvalan, ponosan i radostan što sam to mogao činiti, jer je to divan način naviještanja evanđelja. Ono što sam bezbroj puta ponovio, otkako sam urednik, jeste da je velika, zaista velika milost imati u Srbiji katolički radio. U Srbiji, gdje je svega 5 posto katolika, a mi već 20 godina emitiramo katolički program na našem radiju i to na hrvatskom jeziku«.

FOTO: Vedran Jegić

Koliko je ova radijska postaja bitna najbolje znaju bolesnici, stari i nemoćni, kojima je Radio Marija i crkva i mjesto informiranja.

»Upravo to mi je uvijek davalo snage, kada se stari i bolesni javljaju u emisiju ili kad ih posjećujem kada kažu da im je Radio Marija sve, da se ta stanica ne mijenja nego da redovito slušaju i čekaju sv. misu, molitvu...«, kaže mons. Anišić.

Počeci i urednici

Počeci Radio Marije bili su u improviziranom studiju koji je bio smješten u franjevačkom samostanu sv. Ivana Kapistrana u Novom Sadu. Uz pomoć Svjetske obitelji Radio Marije kupljena je kuća u Ulici Koste Abraševića 16, gdje je sve do 2014. godine bilo sjedište i centralni studio Radio Marije Srbije. Tada je kuća u Novom Sadu

prodana, te je s biskupom u mirovini mons. **Ivanom Pénzesom** dogovoreno da se redakcija Radio Marije smjesti u prostorije koje su u vlasništvu Subotičke biskupije na adresi Matije Gupca 10 u Subotici.

Prvih pet godina urednik Radio Marije Srbije bio je pater **Tadej Vojnović** (2003. – 2008.), zatim vlč. **Aleksandar Ninković** (2008. – 2009.), mons. dr. **Andrija Kopilović** (2009. – 2011.), vlč. dr. **Ivica Čatić** (2012. – 2013.), vlč. **Jakob Pfeifer** (2013. – 2014.) i mons. dr. **Andrija Anišić** (2014. – 2024.).

»Urednik bi se po pravilu trebao javljati ili imati svakodnevne emisije, toga sam se redovito držao. Ono što sam sudjelovao u raznim emisijama ili u molitvi, općenito u programu, bilo je 11 puta tjedno. Zahvaljujući tehnici nekada je to bilo i iz moje sobe, ali svakako sve to zahtijeva vrijeme. Iako se sada povlačim s uredničkog mjesta, koje mi je bilo dragocjeno iskustvo i velika radost naviještanja evanđelja, ostat ću i pomoći koliko mogu. Još ovo malo godina što imam do mirovine volio bih iskoristiti da još ponešto učinim za župu, jer otkad sam u župi sv. Roka nikada nisam bio 'samo' župnik«, kaže mons. Anišić i pojašnjava kako je osim u Radio Mariji, 12 i pol godina bio urednik Katoličkog lista *Zvonik*, redoviti je predavač na Teološko-katoličkom institutu, te je predsjednik UBH-a *Dužijanica*.

Cjelodnevni program

Program je namijenjen, prije svega vjernicima katoličkih župa, a koncipiran je po modelu Svjetske obitelji Radio Marije, koja ima preko 70 radijskih postaja. Trećina programa je posvećena molitvi (krunice, sv. misa, časoslovi...), dio programa je edukativno-humanog karaktera, tu je prisutna i tradicija, običaji, savjeti liječnika, ekonomista... Uz to, kako je mons. Anišić spomenuo, na voditeljima je i najveći teret prikupiti sve vijesti iz života

Crkve, kako opće tako i Crkve u Hrvata i mjesne crkve. Od kada su redakcije podijeljene (hrvatska i mađarska), u hrvatskom programu su prisutne i najave i izvješća s važnijih kulturnih događanja hrvatske zajednice.

»Ponosan sam da imamo 16 svećenika koji sudjeluju u programu. Tu su i volonteri koji vode emisije za djecu, mlade, obitelji... Puno imamo prijenosa i uživo, što svete mise, što drugih događanja«, priča sugovornik i pojašnjava kako su im jedina teškoća s kojom se borio svih proteklih deset godina, financije.

Naime, u Radio Mariji uposlene su samo dvije osobe – voditelji programa **Dario Marton** i **Darko Temunović**, koji svakodnevno pripremaju cjelodnevni program uz pomoć volontera.

»Uposlenici su dakle samo njih dvojica, s time da je naš tehničar **Miroslav Stantić** i tehničar svjetske obitelji i kada ne putuje po Europi, onda je s nama. Svi ostali smo volonteri. Zapravo, Radio Marija u cijelom svijetu funkcionira preko civilnih udruga, kod nas je to Udruga *Marija* čiji je predsjednik dr. **Dražan Marić**, dok je koordinator **Nikola Jaramazović** i oni se brinu oko financija, koje su nam glavna poteškoća. Svjetska obitelj Radio Marije

ima takvu praksu da prvih godina opremi studio i financira plaće i sve režijske troškove, te postupno izlazi iz tog vida pomoći. Danas se mi financiramo sami, odnosno financiramo se isključivo preko natječaja i donacija vjernika – slušatelja«, objašnjava mons. Anišić.

Specifičnost Radio Marije Srbije jeste u tome što putem frekvencija svoj program dijeli još i s mađarskom redakcijom (svaka redakcija po 6 sati programa) i u Subotici s radiom *Slavoslovlje*, dok u Somboru s radiom *Blagovesnik*, koji pripadaju Pravoslavnoj Crkvi. Iako su nekada bile zastupljene i druge frekvencije, danas su one prisutne u Subotici, Somboru, Novom Sadu i Nišu.

No, putem interneta i društvenih mreža dostupan je cjelodnevni program na hrvatskom jeziku, kao i putem frekvencija u Novom Sadu i Nišu.

»Nažalost, tu gdje imamo najviše slušatelja, ne možemo emitirati cjelodnevni program, ali svjesni smo da su trenutno 'glavni izvor' slušatelja društvene mreže. Imamo i aplikaciju koja se može skinuti na svaki pametan telefon i tako radio možete slušati 24 sata. To je svim postajama Radio Marije omogućila svjetska obitelj«, pojašnjava mons. Anišić i dodaje: »Tako je moguće da ispunimo svoju misiju i moto našeg radija: Kršćanski glas u vašoj kući!«

Ž. V.

Učenici iz Hrvatske u Politehničkoj školi u Subotici

Projekti koji spajaju

Politehnička srednja škola u Subotici domaćin je dvotjednog posjeta učenika i profesora iz Mješovite industrijsko-obrtničke škole (MIOŠ) iz Karlovca (Hrvatska). Po riječima zamjenice ravnatelja škole domaćina prof. **Ivane Sekulić**, ova suradnja postoji već desetak godina te su učenici ovih dviju škola već bili u ulozi gostiju i domaćina.

Ovaj susret, kao izuzetno pozitivan ocjenjuje i prof. **Marija Marčinko** koja je u pratnji učenika navedene karlovačke škole.

»Zahvaljujući projektu *Erasmus+ mobilnosti* na ovoj razmjeni su dva fotografa i dva rukovatelja samohodnim građevinskim strojevima. Uz druženje, oni ovdje obavljaju i stručnu praksu te su imali priliku razgledati Suboticu, razmijeniti iskustva s kolegama, što s učenicima, što s profesorima, i steći nove vještine, znanje, te i nove prijatelje«, ističe prof. Marčinko i pojašnjava kako im je ovdje uvijek lijepo i da se i u Karlovcu izuzetno pozitivno gleda na ovakvu razmjenu i suradnju.

Učenici iz Karlovca, njih četvero, u okviru projekta su na praksi u *Vojputu*, odnosno fotografiraju u *Click Productionu*.

»Danas mogu reći da ovaj posjet više nije strogo poslovan, jer smo kroz ovu suradnju razvili i prijateljske odnose. Sve do pandemije smo naizmjenično posjećivali jedni druge, a sada smo to ponovno pokrenuli. Prvobitno su u ovom programu sudjelovali učenici na smjerovima fotograf i arhitektonski tehničar, a sada smo uključili i smjer rukovatelj građevinskom mehanizacijom«, kaže prof. Sekulić.

Domaćini su gostima priredili bogat program, te su tako učenici iz Karlovca imali mogućnost upoznati se sa Suboticom i običajima njene znamenitosti, a kao benefite ovakvih susreta prof. Sekulić je navela suradnju i s ostalim školama iz Hrvatske.

»Suradnja je započela iz MIOŠ-a, a kasnije smo je razvili i proširili i s drugim školama. Uglavnom su to graditeljske škole, te Tehnička škola iz Dubrovnika gdje smo već bili gosti kao i oni kod nas. Intenzivno surađujemo s Udrugom ravnatelja graditeljskih škola iz Hrvatske, a ovo je prilika i najaviti njihov dolazak koji je planiran za 3. i 4. travnja, kada će nam u posjet doći ravnatelji svih graditeljskih škola. To je ujedno i dokaz lijepe suradnje između škola u ove dvije države«, kaže Sekulić.

Učenici i profesori posjetili su i Maticu – Hrvatski dom 26. veljače, a primila ih je predsjednica Odbora za obra-

zovanje pri HNV-u **Nataša Stipančević** koja je ovom prilikom izrazila zadovoljstvo zbog ove plodne i kvalitetne suradnje škola iz Srbije i Hrvatske.

»Nama su ovi posjeti dragocjeni i kada primamo goste, ali i kada naši učenici dobiju priliku putovati i stjecati novo znanje. Cilj nam je da učenici u cjelovitim odjelima

imaju što kvalitetnije obrazovanje, te su ovakve razmjene odlična mogućnost za proširiti svoje vidike, upoznati se s drugima i usavršavati se«, kaže Stipančević.

Otvorenje hrvatskih odjela u Politehničkoj srednjoj školi u Subotici je svakako doprinijelo ovoj suradnji, a prof. Sekulić je rekla kako je trenutno u cjelovitoj nastavi na hrvat-

skom jeziku u ovoj školi pedesetak učenika, te je u planu da se od jeseni, u školskoj 2024./25. otvori novi smjer na hrvatskom nastavnom jeziku – tehničar multimedija. Ovaj prijedlog Hrvatskog nacionalnog vijeća i Politehničke škole čeka odobrenje Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja.

Ž. V.

Šarajte malo!

Htio-ne htio, izgradnjom, odnosno renoviranjem pruge Beograd – Budimpešta, naš grad već se stano-vito vrijeme pretvorio u jedno veliko (g)radilište: (g)rade se podvožnjaci, nadvožnjaci, pristupne ceste, željeznički kolodvor, zatvaraju se i otvaraju ulice duž istočnih i sjevernih dijelova Subotice... Sve to djeluje kao ozbiljno dotjerivanje njegova izgleda koji bi u konačnici trebao sličiti na moderne gradove u našem okruženju kakvi su, primjerice, Segedin ili Osijek. U tom licanju, međutim, već se dogodila i poneka omaška, recimo ona kod podvožnjaka na Segedinskoj cesti gdje je vlaga tek nekoliko mjeseci nakon »rekonstrukcije« počela uzimati svoj danak. Loša šminka ili nevješti šminkeri? Ljudima svejedno.

U sjeni tako velikih poslova odvijaju se, međutim, i drugi radovi u gradu. Tako je, eto, koncem prošloga tjedna počelo presvlačenje asfalta u dijelu Ulice Attila Józsefa (onom od Sándora Petőfija do parka kod katedrale), a kabinet Gradske kuće obavijestio je prošloga petka javnost da će zbog radova na obnovi dijela kolnika oko Narodnog kazališta promet u potpunosti biti obustavljen u ulicama braće Radića, cara Dušana i Nušićevoj (do izlaska na Ulicu Maksima Gorkog) od 26. veljače do 20. travnja ove godine. Svatko normalan, naravno, nema ništa protiv toga da se u njegovom gradu radi i gradi, jer je riječ o poslu od zajedničkog interesa i koristi.

Zagrebe li se, međutim, malo ispod površine već zagrebanog asfalta (u)vidjet će se bar dvije stvari: svi ovi radovi odvijaju se u središtu grada, kao i to da stanje betona na navedenim lokacijama i nije tako loše u odnosu na neke druge, te će zlonamjernici lako doći do zaključka kako je ovdje opet riječ o kljukanju debele guske, odnosno ulijevanju asfaltnih baza koje ne žedaju za bitumenom. Jer, što?

Što je, recimo, poneka rupčaga na asfaltu kod Narodnog kazališta i Gradske biblioteke u odnosu na krate-

re u tucanikom nasutoj Koperskoj ulici u V. kvartu (onoj koja od Bajskog puta presijeca somborsku prugu i izlazi na Uskočku)? Ta se rupa u središtu grada dâ zatrpiti betonom za kratko vrijeme, a stanovnici Koperske bi cvijeće bacali na buldožere koji bi im ušli u ulicu s namjerom da im konačno u XXI. stoljeću, prvi puta u povijesti tog sokaka, počnu radovi na izgradnji moderne, izbetonirane ulice umjesto da ju sami, poput Sizifa, poslije svake kišice iznova krpe kako znaju i umiju, na užas vozača (taksista posebno) koji tuda moraju proći.

Isto se, naravno, odnosi i na brojne druge ulice na sjevernim i zapadnim dijelovima grada (onih oko Srpskog šora, kod Zorke i u bivšim Bajskim vinogradima). Još istije može se isto reći i za stanovnike prigradskih naselja, bilo da je riječ o Tavankutu i Mirgešu ili pak Čantaviru i Bajmaku, čiji se žitelji poslije svakog pljusk »izuvaju« na ulasku u središte naselja ako u »market« ne žele ući u blatnim čizmama nego, »kao sav normalan svijet«, u cipelama. Iako je riječ o redovnim punteljima gradskog proračuna, ti su ljudi – i oni na periferiji Subotice i oni u prigradskim naseljima – građani drugog reda s tendencijom da u tom statusu ostanu na neodređeno vrijeme i zadaćom da se o najosnovnijim a svakodnevnim problemima brinu sami i snalaze kako znaju i umiju. Uostalom, i gospoda u Varoškoj kući znaju što je to moba, znaju da ljudi imaju i traktore, i ašove i lopate, i svu ostalu priručnu mehanizaciju pa kad se velike ruke slože... tu novci iz budžeta ne trebaju. Odnosno: nije pristojno smetati onome tko radi, pa je onda svakako bolje pomagati onome tko (to) ne radi.

O drugim problemima spomenutih građana druge kategorije, a nije da ih nema (i problema i građana zajedno s njima), izlišno je i pričati. Što bi, recimo, bač Stipan (onaj bliže Sajcu) dao za vodovod u kući umjesto da iznova i iznova sve dublje kopa u konačnici ionako presahlu »žilu« bunara? Ili pak: što bi Pista bácsi (onaj s kraja Uskočke) dao da ima kanalizaciju i da zbog septičke jame koju sve češće mora prazniti ne mora piti vodu iz plastične boce koju kupuje u obližnjem dućanu?

Zanimljiva je ta vreća koja se zove gradski proračun: kako je god okreneš, uvijek negdje nešto nedostaje. Problem je, međutim, što uvijek iste stvari nedostaju na istim mjestima kako bi se napunili uvijek isti već puni dijelovi. Stoga, umjesto pametovanja o potrebi dovođenja vještog žonglera u lokalnu samoupravu (koji će znati ravnomjerno raspodijeliti plijen), prva pomisao koja za ovu priliku pada na pamet je ona **Milanovićeva** neslana šala upućena na račun **Vučića**, a inspirirana rasističkim vicem o kazališnoj publici u Južnoafričkoj Republici – šaraj malo!

Z. R.

Mali Bosut, prvi park prirode na području Općine Šid

Ekološki koridor međunarodnog značaja

Područje koje se predlaže za zaštitu obuhvaća ostatke nekada široko rasprostranjenih prirodnih staništa koja su utjecajem čovjeka značajno izmijenjena u proteklih 150 godina

Na osnovu prijedloga Ministarstva zaštite okoliša Vlada Srbije usvojila je Uredbu o proglašenju parka prirode Mali Bosut. Vodotok Bosuta s obalnim pojasom predstavlja ekološki koridor od međunarodnog značaja, a Mali Bosut postao je prvi park prirode na teritoriju Općine Šid.

Međunarodni značaj

Park prirode Mali Bosut nalazi se u Vojvodini, u zapadnom dijelu Srijema, na teritoriju Općine Šid. Zaštićeno područje obuhvaća sjeverozapadni dio donjeg toka rijeke Bosut u dužini od 8 km (od državne granice s Hrvatskom do autoceste E-70), ušće kanalizirane Rastovačke bare/Struge (kanal Boris blato) i šume Draganovci i Kablarovac. Područje koje se predlaže za zaštitu obuhvaća ostatke nekada široko rasprostranjenih prirodnih staništa koja su utjecajem čovjeka značajno izmijenjena u proteklih 150 godina. Za razliku od većine drugih rijeka i vodotokova na teritoriju Vojvodine, na kojima su provedeni zahvati na uređenju toka, vodotok Bosut je u cjelini zadržao svoj izvorni oblik čineći prostranu cjelinu vodenih i vlažnih tipova staništa, prioritetnih za zaštitu na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Uslijed suvremenog načina gospodarenja šumama, rijetkost predstavljaju i stari šumski

kompleksi hrasta lužnjaka neposredno uz tok Bosuta koji obiluju mrtvim drvetom u različitim fazama raspadanja, neophodnim za razvoj larvenih oblika saproksilnih vrsta od međunarodnog i nacionalnog značaja. Navedeni ostaci prirodnih staništa u kulturnom predjelu agrarnog tipa imaju ulogu šumskog-vodenog ekološkog koridora koji osigurava očuvanje biodiverziteta i opstanak strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta na ovom području. Ukupna površina parka prirode Mali Bosut iznosi 282,34 ha. Prema strukturi površina katastarskih općina po vlasništvu (KO Adaševci, KO Vašica i KO Batrovci), površine u zaštićenom području su u državnom (99,27 %), javnom (0,53 %) i privatnom vlasništvu (0,2 %). Na području parka prirode Mali Bosut uspostavljaju se režimi zaštite drugog i trećeg stupnja. Uredbom o ekološkoj mreži vodotok rijeke Bosut proglašen je ekološkim koridorom od međunarodnog značaja, koji omogućava odvijanje sezonskih migracija vrsta i razmjenu genetskog materijala između prostorno udaljenih staništa.

Bogata flora i fauna

Vodena, močvarna, priobalna i šumska staništa ovog područja predstavljaju stanište sa 131 takson viših biljaka, 26 vrsta sisavaca, 27 vrsta beskičmenjaka, 11 vrsta vodozemaca, 9 vrsta gmazova, 118 vrsta ptica, 62 vrste planktona i 16 vrsta riba, od kojih je veliki broj strogo zaštićenih. Sve navedeno činiće park prirode jedinstvenim ne samo u Vojvodini i Srbiji, već i šire, jer će se nalaziti na europskom ekološkom koridoru što mu daje poseban značaj.

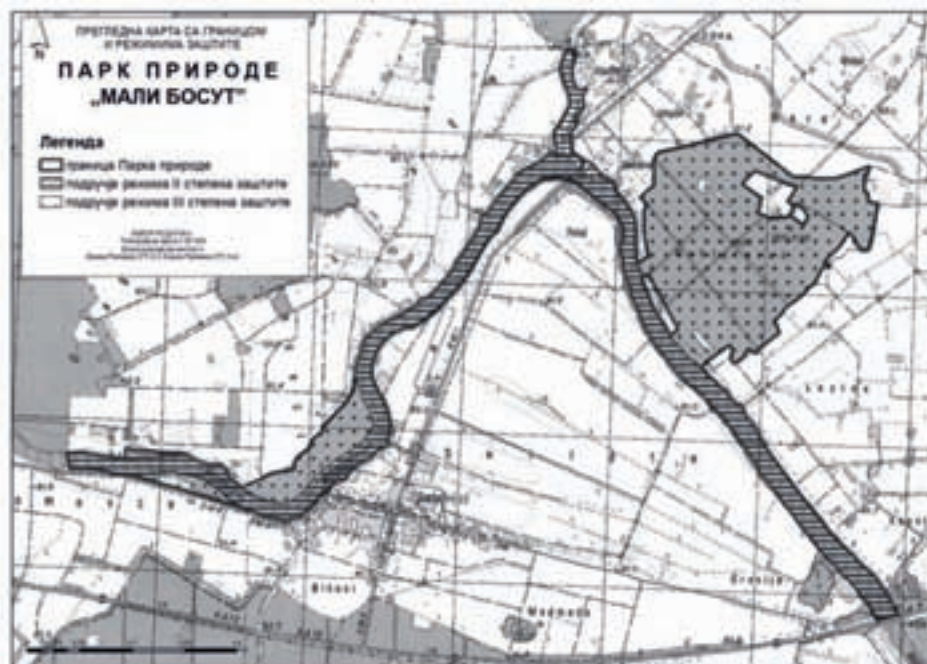
»Uspjeli smo nakon više od deset godina truda, prvenstveno zahvaljujući Pokretu za njegovanje rijeke Bosut koji je prepoznao tu ideju, u suradnji s Ministarstvom ekologije rijeku Bosut prikazati kao nacionalno bogatstvo naše općine. Na osnovu naloga Ministarstva ekologije i molbe Pokreta *Bosut* Općina Šid je zajedno s Ministarstvom stupila u kontakt sa Zavodom za zaštitu prirode. Oni su prošle godine proveli istraživanje rijeke Bosut i s tog znanstveno-istraživačkog aspekta izradili studiju s podacima o više od 100 vrsta ptica, velikom broju zglavkara, vodozemaca, planktonskih i neplanktonskih vrsta biljaka

i svega onoga što predstavlja floru i faunu. Istraživanje je pokazalo da smo kao općina daleko bogatiji nego što smo mislili. Siguran sam da će Pokret za zaštitu rijeke Bosut primijeniti sve ono što Ministarstvo ekologije zahtijeva: urediti obalu, sačuvati riblji fond, napraviti vizitorski centar, predstaviti autohtone vrste široj javnosti i prije svega napraviti ekološku priču o prirodi i rijeci Bosut. Plan je u budućnosti ekološku priču povezati s razvojem vinogradarskog i vinskog turizma i kulturno-povijesnog turizma naše općine kako bismo obogatili našu turističku ponudu», ističe predsjednik Općine Šid **Zoran Semenović**.

Udruga Pokret za zaštitu i očuvanje reke Bosut će u budućnosti poduzeti ozbiljne korake u očuvanju ove rijeke, a jedna od prvih aktivnosti bit će multimedijska prezentacija parka prirode.

S. D.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU
ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE
UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ**

Nositelj projekta »Venera Solar« d.o.o. Subotica, Franje Kluza br. 144A, Subotica, podnio je dana 21. 2. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Izgradnja solar-nog parka (solarne elektrane) »Venera Solar« 2700 kW na zemlji, na katastarskoj parceli br. 32503/1 K. O. Donji grad, Subotica. Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-20/2024.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakim radnim danom od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

**JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA**

za izgradnju kompleksa zatvora u Subotici na GP1 koja se formira od dijelova KP br. 36436, 36483/1, 36484/4 i 36485/1 K. O. Donji grad, Grad Subotica (naručitelj projekta – Ministarstvo pravde, Beograd) Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 8. do 14. ožujka 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Energoprojekt Urbanizam i arhitektura«, a. d. Beograd.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 8. do 14. ožujka 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Kakva je voda za piće Grada Subotice?

U selima značajno lošija kvaliteta

Svako dvanaesto uzorkovanje vode iz seoskih vodovoda pokazalo je prošle godine da je voda za piće neispravna. Naselja s najvećim postotkom mikrobiološke neispravnosti u 2023. bila su Višnjevac, Đurđin i Kelebija

Početkom veljače u uzorku vode za piće Osnovne škole *Vladimir Nazor* u Đurđinu utvrđeno je prisustvo uvjetno patogene bakterije *Pseudomonas aeruginosa*. Prema preporuci Zavoda za javno zdravlje Subotica takva voda se ne dozvoljava za piće sve dok se ne izvrši dezinfekcija vode i ponovi uzorkovanje koje je urađeno prije nekoliko dana te se čekaju rezultati.

Iako se mještani ovoga sela žale da im voda često ima okus, miris pa i boju, iz Zavoda kažu kako u drugim uzor-

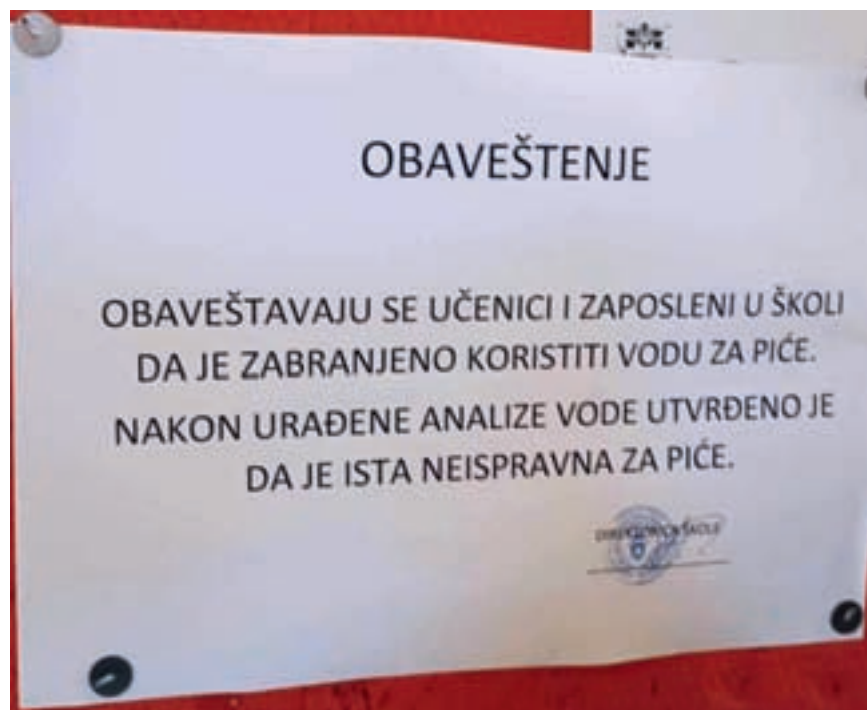
Najčešće aerobne mezofilne bakterije

Zavod za javno zdravlje Subotica provodi javno-zdravstvenu kontrolu vode za piće iz komunalnih vodovodnih sustava u Sjevernobačkom okrugu, kao i u objektima od javno-zdravstvenog značaja. Prema njihovim podacima, tijekom 2023. zabilježena je ukupna mikrobiološka neispravnost kod 8,2 % uzoraka vode za piće iz distributivne mreže seoskih vodovoda. Drugim riječima, svako dvanaesto uzorkovanje vode iz seoskih vodovoda pokazalo je da je voda za piće neispravna.

»Najveći postotak neispravnosti je zabilježen u travnju (13,2 %) i rujnu 2023. (15,9 %). Naselja s najvećim postotkom mikrobiološke neispravnosti u 2023. godini su Višnjevac, Đurđin i Kelebija. Fizičko-kemijska neispravnost je u istom razdoblju utvrđena u 69 % analiziranih uzoraka vode iz seoskih vodovoda. Ovi parametri su relativno stalni zbog sastava podzemnih voda koje se koriste za vodoopskrbu na teritoriju Okruga. Pročišćavanje vode se i provodi s ciljem poboljšanja kvalitete vode. Usporedbe radi, voda za piće iz gradskog vodovoda Subotice (pročišćena voda) je 2023. imala svega 13 % neispravnih uzoraka zbog fizičko-kemijskih parametara«, kaže spec. dr. med. **Zorica Mamučić Kukić** iz Centra za higijenu i humanu ekologiju Zavoda za javno zdravlje Subotica.

U slučajevima kada se u vodi utvrdi prisustvo patogenih i uvjetno patogenih bakterija, odmah se obavještava korisnik, kao i Odjel sanitarne inspekcije u Subotici, kažu nadležni.

»Takva voda se ne dozvoljava za piće sve do provjere efektivnosti primijenjene mjere dezinfekcije u ponovljenim uzorkovanjima i laboratorijskim ispitivanjima«, pojašnjava Mamučić Kukić.

cima uzetim iz izvorišta seoskog vodovoda i vodovodne mreže Đurđina, od početka 2024. godine nije utvrđena mikrobiološka neispravnost. Da je riječ samo o problemu interne instalacije škole i da je u ostatku sela voda dobre kvalitete potvrđuju i u Javno komunalnom poduzeću *Vodovod i kanalizacija* Subotica.

Kada se u vodi utvrdi fizičko-kemijska neispravnost, preporučuje se adekvatna tehnološka intervencija od strane *Vodovoda*, kako bi se u najkraćem roku osiguralo da vrijednosti predmetnih parametara budu u propisanim granicama, navodi Mamužić Kukić. U 90 % slučajeva najčešći uzroci mikrobiološke neispravnosti u Subotici su povećan broj aerobnih mezofilnih bakterija, navode iz Zavoda za javno zdravlje, što, kako kažu, samo po sebi nema zdravstveni značaj, jer je to parametar koji služi za procjenu čistoće distributivne mreže i uspješnosti dezinfekcije vode. U manjem broju slučajeva utvrdi se prisustvo bakterije *Pseudomonas aeruginosa* ili prisustvo bakterija indikatora fekalnog zagađenja.

Što se tiče fizičko-kemijskih parametara, odstupanje od propisanih normi se najčešće registrira u pogledu organoleptičkih osobina vode (boja, miris, povećana mutnoća), a rjeđe zbog povećane koncentracije željeza i arsena, navode iz Zavoda.

»Ova odstupanja pojavljuju se uglavnom u netretiranoj vodi, a razlog je geološki sastav zemljišta u dubokim vodonosnim slojevima koji se kod nas koriste za vodoopskrbu. Također, nakon prekida korištenja vode, prigodom ponovnog uspostavljanja vodoopskrbe dolazi do pokretanja taloga u cijevima, što za rezultat može dovesti do pojave žuto-smeđe boje, zamućenosti vode i taloga. Ova pojava se može ublažiti ispiranjem cijevi prije korištenja vode, odnosno otvaranjem pipa i ispuštanjem vode, sve dok voda ne poprimi svoje uobičajene karakteristike«, kaže Mamužić Kukić.

Pročišćene i nepročišćene vode

Mikrobiološka neispravnost u đurđinskoj školi utvrđena je redovitom provjerom – javno-zdravstvenom kontrolom vode za piće koju provodi Zavod za javno zdravlje Subotica. U vrtićima i školama tijekom školske godine vrše se četiri osnovna pregleda vode za piće. Za vrijeme raspusta pregled se vrši 15 dana prije početka nastave, navode iz Zavoda i ističu kako je ovakva dinamika propisana Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće. Zavod u 13 prigradskih naselja koja posjeduju komunalni (seoski) vodovod kakvoću vode kontrolira najmanje dva puta mjesečno. Vodu iz gradskog vodovoda Subotice kontrolira na tjednoj razini, dok *Vodovod* svakodnevno vrši još i svoju internu kontrolu.

»Higijenska ispravnost vode iz vodovoda za javnu opskrbu stanovništva vodom za piće i iz vlastitih objekata organizacija koje proizvode ili prerađuju namirnice na in-

dustrijski način utvrđuje se sustavnim vršenjem osnovnih i periodičnih pregleda vode u jednakim razmacima tijekom mjeseca, odnosno godine zavisno od broja ekvivalentnih stanovnika. Ekvivalentni stanovnik (ES) jest potrošnja vode od 150 litara na dan«, pojašnjava Mamužić Kukić.

Trenutno se Grad Subotica i naselja Palić, Kraljev Brig i dijelom Bikovo opskrbljuju pročišćenom i dezinficiranom vodom koja je, uz rijetka odstupanja, usuglašena sa zahtjevima Pravilnika, zdravstveno sigurna i pogodna za

piće. U ostalim naseljima (Bajmak, Mala Bosna, Đurđin, Mišicevo, Žednik, Novi Žednik...) voda se dezinficira bez prethodnog pročišćavanja, stoga se češće registriraju odstupanja pojedinih parametara od propisanih vrijednosti, navodi Mamužić Kukić.

Za one koji koriste vlastite bunare za vodoopskrbu iz Zavoda preporučuju provjeru vode dva puta godišnje te dodatno kada postoji sumnja u mogućnost zagađenja vode (promjena boje, zamućenje, pojava taloga, havarije ili radovi na vodovodnim instalacijama i sl.). Ako se analizom utvrdi mikrobiološka neispravnost, preporuka Zavoda je da se uradi dezinfekcija vode, kao i samog bunara.

»Dezinfekcija vode za piće ima za cilj uklanjanje patogenih i uvjetno patogenih mikroorganizama i može se obavljati redovito jednom do dva puta godišnje, ili izvanredno u slučajevima utvrđene mikrobiološke neispravnosti vode«, kaže Mamužić Kukić.

Zainteresirani građani mogu se javiti putem telefona (024/571-191) ili e-mail-a centar.higijena@gmail.com u Centar za higijenu i humanu ekologiju Zavoda za javno zdravlje Subotica, gdje će dobiti sve potrebne informacije o vrsti ispitivanja koja se preporučuju za predmetni vodni objekt, kao i o cijeni tih usluga. Kontakt podaci su dostupni na web sajtu Zavoda: www.zjzs.org.rs.

J. D. B.

Zlatna medalja za hrabrost strojovođi Robertu Ostrogoncu iz Subotice

Više nego zaslužen priznanje

»Umjesto sa 100, udarili smo u teretnjak s 50 km na sat, što nam je svima spasilo živote... Kada sam položio za strojovođu, pokojni otac mi je rekao, a to govori i većina drugih strojovođa – ideš u službu gdje ti je jedna noga u grobu, a druga u zatvoru«, kaže strojovođa Robert Ostrogonac

Na svečanosti u povodu Dana državnosti, održanoj 15. veljače u Predsjedništvu Srbije, zlatnom medaljom za hrabrost *Miloš Obilić* odlikovan je strojovođa **Robert Ostrogonac** iz Subotice, djelatnik kompanije *Srbijavoz*. Naime, on je 17. studenoga 2023. svojom brзом i hrabrom reakcijom spriječio teže posljedice sudara putničkog vlaka kojim je upravljao i teretnog vlaka na dijelu pruge Odžaci – Ratkovo. Odlikovanje mu je, kao i drugim brojnim pojedincima i institucijama, uručio predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**.

Presudnih dvije sekunde

Zahvaljujući brzini i razboritosti, pa i »šestom čulu«, Robert Ostrogonac je tog petka, 17. studenoga, spasio ne samo svoj već i živote tko zna koliko putnika od njih preko 50, koje je vozio crvenom ruskom garniturom.

»Vozio sam putnike na relaciji Novi Sad – Subotica kada je spletom nekih nesretnih okolnosti došlo do sudara teretnog i putničkog vlaka. To se dogodilo između stanica Ratkovo i Odžaci oko 18 sati i 40 minuta. Znači mrak je, vlak juri, a pred vama odjednom kraj teretnog vlaka. Da je bio dan, do sudara vjerojatno ne bi došlo, ali pod ovakvim uvjetima, da sam zakasnio samo dvije sekunde, mi bismo u njega udarili s preko 70 km na sat. Međutim, tu je bila, rekao bih, sreća, ali i neki predosjećaj prije nego što sam ga ugledao. Nešto mi jednostavno nije odgovaralo, neka dubina mraka, pa sam u jednom momentu smanjio brzinu sa 100 na 93 km na sat. Držao sam kočnicu i čekao da vidim jesam li nešto umislio ili nečeg stvarno ima ispred nas. Kada sam ugledao završne signale od teretnog vlaka, aktivirao sam ekstremno kočenje, odjurio do putnika i viknuo im da se drže, a sve se to odvijalo u devet sekundi. Trezvono su odreagirali, nije bilo vriske, galame, zaista su više od mene zaslužili orden. Umjesto sa 100, udarili smo u teretnjak s 50 km na sat, što nam je svima spasilo živote. Bilo je između 50 i 60 putnika, od čega ih je 53-54 primljeno u bolnicu, a četvero zadržano. Među tih četvero teže ozlijeđenih bio sam i ja i zbog loma kosti u zglobov ramena na tromjesečnom sam bolovanju. Da nisam izjurio iz svoje kabine, koja je kompletno smrskana, tko zna što bi bilo sa

mnom, u boljem slučaju prošao bih s mnogo težim ozljedama«, prepričava nam trenutke oko sudara Ostrogonac, i to s takvim detaljima da i onaj tko ga sluša osjeća uzbuđenje i nelagodu.

I tu tragediji nije kraj – treba ustanoviti njezine posljedice.

»Kako sam utrčao u putnički prostor, odjednom letim kroz zrak, udaram leđima, potom otvaram oči, mrkli mrak je. Dobro je, živ sam, konstatiram i ustajem. Vidim konduktera **Sinišu Živkovića** da nije dobro (grudima je naletio na rukohvat i slomio je šest rebara), no uspostavljam s njim komunikaciju da vidim kako je. Odlazim po telefon koji je ostao u upravljačnici, pukao mu je displej, ali sam uspio pozvati našu operaterku, a kolega policiju. Potom prolazim kroz vlak, javljam koliko ima ljudi, koliko ih je ozlijeđeno. U cijeloj toj zbrci više komadi od oplata, stakla razbijena, s lijeve strane se nije moglo izaći od bujne vegetacije, pa sam izašao s desne provjeriti curi li negdje nafta, varniči li

negdje, da se nešto ne bi zapalilo. Sa slomljenom rukom, onako izubijan, po mraku, uz svjetlost mobitela, prošao sam uz garnituru dugu 50 m i ustanovio da ne postoji opasnost od požara. Policija i Hitna pomoć su stigli za 10-15 minuta. Putnici su polako sišli i svi ozlijeđeni su zbrinuti», završava Ostrogonac opis sudara, dodajući kako se ova-ko nešto rijetko događa te kako se posljednji sličan sudar

dogodio prije oko 15 godina između Sajlova i Kisača, kada je također putnički naletio na defektni teretni vlak, ali manjom brzinom od ove.

Treća generacija željezničara

Robert Ostrogonac treća je generacija u svojoj porodici koja radi na željeznici. Djed mu je bio pružni radnik, a otac cijeli svoj radni vijek strojovođa. Svi pojmovi i terminologija oko željeznice bili su mu poznati iz djetinjstva, sve mu je bilo dosta blisko, pa se, kako kaže, nekako dogodilo da se i on zaposli tamo. Na željeznici je 26. godinu, osmu godinu je strojovođa (prije toga je bio rasporedni radnik, kondukter), a za sada je upravljao samo putničkim vlakom. O svom i generalno o ovom poslu, za naš nam tjednik priča:

»Smjena mi traje 12 sati, u okviru kojih smijem voziti najviše osam sati. Relacije na kojima trenutno vozim su Subotica – Zrenjanin, Subotica – Bogojevo – Novi Sad, Subotica – Kikinda, sad se krenulo za Segedin gdje još nisam išao, ali ću voziti i tamo. Inače, prije nego što se počne voziti na novoj relaciji, strojovođa mora proći pripremu u smislu da određenom prugom mora voziti preko dana i preko noći, kako bi se dobro upoznao s njom. A inače prije no što se postane strojovođa, polaže se državni ispit, a

potom kreće vožnja, ne samostalna već kao treća osoba, tj. pod nadzorom ste. Kada se položi praktični dio, počinje se sa samostalnom vožnjom. Tijekom vožnje strojovođa konstantno mora biti fokusiran na vožnju, odnosno na prugu, i što je brzina veća i fokus mora biti veći, jer je tada prilikom kočenja zaustavni put duži. Najveća brzina kojom vozim (na dionici Bogojevo – Novi Sad) je 100 km na sat».

Kaže kako ovaj posao nije nešto uzbudljiv (osim kada su u pitanju ovakvi neočekivani tragični događaji), ali nije ni da uvijek prolazi bez problema.

»Najveći problem u ovom poslu je naš odnos s vozačima drumskih vozila. Naime, mi kad ispoštujemo naš propis koji se tiče zaustavljanja vlaka pred pružni prijelaz, vozaču drumskog vozila djeluje kao da ja propuštam njega. Jer kada je pružni prijelaz neispravan (bez branika), ja moram stati ispred njega, sirenom dati signal kao znak 'pazi' i lagano krenuti. Vozači drumskih vozila, 99 posto njih, pretpostavljaju da sam stao kako bih ih propustio. Ne, stao sam kako bih ispoštovao moj propis. A vozači, ako su već položili vozački ispit, trebali bi znati tko ima prednost na pruži (zato je tamo prometni znak STOP). Pravilo je, znači, da se mora stati s vlakom, ali sad je prijedlog da se usvoji izmjena u pravilniku da se vlak ne zaustavlja već da se brzina smanji na 15 km na sat (jer izgleda da to zaustavljanje vozači pogrešno protumače). Bilo je slučajeva da je auto prošao ispred mene, a ja nisam vidio jesam li ga udario ili ne i to je bilo dosta učestalo», pojašnjava Ostrogonac, dodajući da strojovođe imaju beneficirani radni staž (četiri mjeseca na godinu).

»Kada sam položio za strojovođu, pokojni otac mi je rekao, a to govori i većina drugih strojovođa – ideš u službu gdje ti je jedna noga u grobu, a druga u zatvoru. Ako pogriješiš, napraviš nešto, zatvor je jedna od realnih opcija u tvojoj karijeri. U ovom mom slučaju, da sam zakasnio dvije sekunde u izlasku iz kabine, završio bih na onom drugom mjestu. Sve to nije toliko do uvjeta, koliko do odgovornosti koju nosite na ovom poslu, jer tih 50-60 putnika je ostalo živo zahvaljujući toj mojoj reakciji.»

Pitali smo našeg sugovornika-heroja i je li u djetinjstvu puno putovao vlakom budući da mu je otac bio strojovođa:

»Možda će ovo zvučati čudno, ali ja nikad nisam bio u lokomotivi kod mog oca, ne zato što me to nije privlačilo već zato što je otac imao strožiji pogled po pitanju posla i nije miješao privatno i poslovno. No, putovali smo obiteljski na ljetovanje, npr. na relaciji Subotica – Ploče i dosta smo bili oslonjeni na putovanje vlakom, jer je to bilo najekonomičnije i najbrže», kaže Robert Ostrogonac i izražava nadu da ćemo i svi mi za godinu-godinu i pol daleko više putovati vlakom.

Ističe kako je među ostalim plan da na svaka dva sata prometuje vlak na relaciji Beograd – Budimpešta, te kako će se iz Subotice do glavnog grada Mađarske stići za sat i pol.

Na koncu kaže kako se nikad nije pokajao što je odabrao ovaj poziv, kako na medalju gleda kao na nagradu za cijeli njegov put te kako mu je drago što je netko procijenio da je ovaj njegov postupak bio vrijedan ovakvog priznanja.

I. Petrekanić Sić

Naši gospodarstvenici (CLXXVIII.)

Didina kuća u Baču

»Stara izreka kaže: bolje da izumre selo nego da izumru običaji. A što su običaji nego prijenos živog, odnosno nematerijalnog naslijeđa s generacije na generaciju. Da bi se poštovalo naslijeđe, odnosno da bi se čuvalo, treba ga voljeti i poznavati. A nije dovoljno samo ga čuvati, treba ga primjenjivati, treba ga živjeti«, kaže Stanka Čoban

Ukoliko poželite kao turist posjetiti Općinu Bač i ako se za taj posjet želite pripremiti, ono što će vam preporučiti u turističkoj ponudi bit će, uz srednjovjekovnu utvrdu i Franjevački samostan, i etno kuća **Didina kuća Stanke i Stjepana Čobana**. Uređena je kao nekadašnje šokačke kuće, s namještajem i pokućstvom s početka prošlog stoljeća, a dio turističke ponude su i prikaz kovačkog obrta, te mogućnost organiziranja raznih radionica.

Novi život stogodišnjakinje

Opremanje *Didine kuće* Stanka i suprug Stjepan počeli su silom prilika. Ostali su bez posla i tražili su način kako početi neki vlastiti posao. Idealnim im se činila kuća Stankinih roditelja u centru, odmah iza crkve sv. apostola Pavla. Bila je ta kuća prostor gdje su se održavale probe i pripreme HKUD-a *Mostonga* 2006. i 2007. godine.

»Malo-po malo počeli smo uređivati kuću, skinuli smo s tavana stari namještaj, pokućstvo i polako kuću počeli uređivati kao nekadašnju šokačku kuću. Otvorili smo je 2009. godine i još uvijek radi«, kaže Stanka Čoban.

Kuća je iz XIX. stoljeća, a sadašnji izgled je iz 20-ih godina prošlog stoljeća, poslije velikog požara na crkvi, kada je izgorio i dio okolnih kuća i pomoćnih objekata. U uređivanju samog unutarnjeg dijela kuće Stanki je dobro došlo iskustvo restauriranja starog namještaja što joj je bio hobi.

»Kada smo odlučili otvoriti etno kuću, odlučili smo da cijela kuća bude opremljena u tom stilu i svih šest prostora u kući uređene su onako kako su nekada izgledale šokačke kuće u Baču i prikazuju nekadašnji način života«, kaže Stanka.

Sve to mogu pogledati posjetitelji Etno kuće *Didina kuća*. Čak i ako se prethodno ne najave, neće ostati

Heroina naslijeđa

Nagradu *Heroji naslijeđa* za osobni doprinos ustanovila je udruga *Europa Nostra Srbija* i Delegacija EU u Srbiji.

»Nagrada je ustanovljena 2022. godine i ja sam bila prva dobitnica te nagrade. To nam je bio poticaj da ne odustanemo. Obradovala nas je nagrada, jer to doživljavamo kao potvrdu da smo dobro radili, ali i obvezu da nastavimo dalje raditi«, kaže Stanka.

niji namještaj«, objašnjava Stanka, onako kako to radi i s turistima, dok nas vodi kroz *Didinu kuću*.

Dio turističke ponude je i kovačnica koja je opremljena 2009. godine sredstvima Pokrajinskog tajništva za gospodarstvo, Općine Bač i HNV-a.

Dio turističke ponude Bača

Didina kuća bila je prva otvorena etno kuća u okruženju, pa je već na početku imala potporu Turističke organizacije općine Bač koja ju je uključila u svoj program turističke ponude Bača.

»Kasnije se ukazala potreba i za pripremom hrane, pa smo ponudu uz razgledanje kuće proširili i na ponudu domaće hrane. Novi iskorak bilo je organiziranje raznih radionica. U smislu turističke ponude najviše je bilo radionica s djecom, a ostale radionice rađene su kroz projekte«, kaže Stanka.

Između ostalog sedam godina u *Didinu kuću* dolazili su studenti arhitekture, koji su izučavali stare građevine u tom dijelu Bačke. Posjetitelji *Didine kuće* bili su iz cijelog svijeta, a organiziranih turističkih posjeta najviše je iz Srbije.

Danas ponudu *Didine kuće* čini turistički obilazak i radionice koje se organiziraju kroz projekte.

»Projekt 'Ženskog tradicijskog češljanja' proširili smo na nekoliko radionica; uz češljanje radili smo oblačenje, pripremu šokačke nošnje... Organiziramo i seminar tradicijskih instrumenata i tradicijskog pjevanja, realiziramo projekt 'Miris iz bakinog kuvara', a kod nas radionice organizira i Srednja poljoprivredna škola«, kaže vlasnica *Didine kuće*.

Imaju Stanka i Stjepan planova i za dalje, ali svjesni su svojih godina te planiraju onoliko koliko mogu uraditi. Smanjili su etno prostor, ali žele održati sve što su do sada uspjeli opremiti, žele i dalje ostati dio turističke ponude Bača.

»Na žalost, turisti sve manje dolaze u Bač. Prekretnica je bila korona. Nekada su u Bač dolazili autobusi turista, a sada je toga sve manje. Uvijek moramo biti spremni, jer ne znamo kada turisti mogu naići. Uvijek smo svakoga dočekali, objasnili, počastili i nismo čuli da je netko otišao nezadovoljan. To nam je i najbolja preporuka i reklama, ali bi nam dobro došao i dobar marketing«, kaže Stanka i dodaje kako prava sezona za njih počinje od travnja.

Stanku i Stjepana raduje što unuci vole doći u Bač, što pomažu kada dođu gosti, pa se nadaju da će imati tko nastaviti njihov posao.

Z. V.

uskraćeni za šetnju kroz neko drugo vrijeme. A ta šetnja počinje uz Stankin sat povijesti.

»Počinjemo iz pridnje sobe i uvijek posjetiteljima kažem kako je to najvažnija soba u kući. Tu su se držale najvrjednije stvari u kući: nošnja, dukati. U toj sobi su se i događale najvažnije stvari u kući. Kada se ženilo ili udavalo, u toj sobi su se dočekivali gosti, tu su mladenci dobivali roditeljski blagoslov kada su kretali na vjenčanje, tu se i opraštalo od pokojnika dok nije bilo kapele. Ali najvažnije za život u ovakvim kućama bile su stražnja soba i kujna. U kujni se kuhalo, *jilo*, umivalo, u stražnjoj sobi žene su radile ručne radove, tu su se slavili veliki blagdani, u zapečku su se čuvala dica. Sridnja soba je na neki način bila višak. Tu se čuvao miraz, malo sveća-

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA

RASPISUJE

NAGRADNI NATJEČAJ

ZA UČENIKE OD 5. DO 8. RAZREDA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

SNIMI KRATKI FILM MOBITELOM

**O NEMATERIJALNOJ KULTURNOJ
BAŠTINI HRVATA U SRBIJI**

I OSVOJI PAMETNI TELEFON

TEME:

Običaji/Obredi (sv. Nikola, Materice i Oci, Božić, Uskrs, kraljci u Rumi, , prelo, Sv. Vicencije u Srijemu, mačkare, čuvari Božjeg groba, polivači, kraljice, Tijelovo, dužijanica, betlemaši, tradicijska svadba, životni običaji i dr.,)

Glazba (tamburaši, sviranje gajdi, bečarac, specifično pjevanje i dr.)

Folklor (sve vrste hrvatskih narodnih plesova)

Umijeća i stari zanati (slamarstvo, šling, zlatovez, izrada papuča, izrada božićnjaka, izrada čamaca, tkanje, izrada korpi, izrada frizura, pokrivanje krova trskom, izrada klompi, izrada kožuha, molovanje kuća i dr.)

Nošnja - načini odijevanja, održavanje, šivenje i restauracija nošnje (svakodnevna, svečana, za posebne prigode)

Prehrana - priprema jela (tradicijska, svakodnevna, blagdanska)

Stare dječje igre (na njivi, u dvorištu, u kući, društvene, pojedinačne)

Natječaj traje od 7. 12. 2023. do 7. 4. 2024.

Osvoji vrijedne nagrade.

Glavna nagrada MOBITEL!

Upute o izradi i slanju filmova na www.zkvh.org.rs/aktualnosti/natjecaji
ili skeniraj QR kod.

Projekt *Tradicijska abeceda*

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika poziva na sudjelovanje u njihovom novom programu *Tradicijska abeceda*, koji će se odvijati kroz 2024. godinu. Projekt obuhvaća 30 prikaza (scenskih, igranih, video, foto, animacija i sl.) pojmova hrvatske tradicijske kulturne baštine, prema slovima hrvatske abecede. Svako slovo prikazuje jedan element čiji naziv počinje tim slovom (npr. B za *balun*, D za *Dužijan-cu*, LJ za *ljelje* i sl.). U projektu može sudjelovati šest različitih kulturno-umjetničkih društava, skupina, ansambala, domova, katoličkih misija i sl., pet izvan Hrvatske i jedan iz Hrvatske, i svi će prikazati pet, prema nasumično odabranim slovima, pojmova hrvatske tradicijske kulturne baštine. Projekt je za početak digitalan, jer će se prikazi objavljivati na web portalu, društvenim mrežama te u časopisu *Matica*, prema unaprijed određenim vremenskim terminima. Više o projektu i prijavi na poveznici www.matis.hr.

Bački napjevi na repertoaru *Lada*

ZAGREB – Koncertima u desetak gradova Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske *Lado* obilježava 75. godišnjicu umjetničkog rada. Program čine odabrani korizmeni napjevi zabilježeni u šokačkim selima u Hrvatskoj, ali i u južnoj Mađarskoj i Vojvodini, što je rezultat terenskih istraživanja **Krunoslava Šokca** u Baranji, Srijemu i Bačkoj i **Dražena Kurilovčana** u Slavoniji.

Godišnja nagrada HDLU-a **Lei Vidaković**

ZAGREB – Godišnje nagrade Hrvatskog društva likovnih umjetnika (HDLU) dobitnicima je u ponedjeljak, 26. veljače, uručila hrvatska ministrica kulture i medija **Nina Obuljen Koržinek**. Nagradu za najbolju izložbu uručila je **Lei Vidaković** (podrijetlom iz Subotice) za prošlogodišnju izložbu *Obiteljski portret* u Galeriji *Prsten* HDLU-a. U obrazloženju je navedeno da je Vidaković njome predstavila animiranu instalaciju u kojoj se bavi prostornom naracijom za animirane sadržaje galerijskim, muzejskim i drugim javnim prostorima. Nagradu za životno djelo dobio je umjetnik **Dalibor Martinis**, priznanje za doprinos likovnoj umjetnosti povjesničar umjetnosti **Zvonko Maković**, a godišnju nagradu za mladog umjetnika **Matej Vuković**. U ime dobitnika zahvalio je Dalibor Martinis. Nakon dodjele nagrada u HDLU-u otvorena je i izložba dobitnika nagrada.

Promocija *Leksikona*

LEMEŠ – Promocija *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* bit će održana sutra (subota, 2. ožujka) u Lemešu, u prostorijama Mjesne zajednice, s početkom u 19 sati. Sudjeluju dr. **Slaven Bačić**, **Ivan Gutman** i **Saša Kostalić**.

Znanstveni kolokvij ZKVH-a

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira 71. znanstveni kolokvij na temu »Uloga kulturnog naslijeđa bačkih Hrvata u ostvarivanju funkcija rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav«, koji će biti održan u četvrtak, 7. ožujka, u Hrvatskom domu – Matici u Subotici, s početkom u 18 sati.

Predavač je dr. sc. **Vladimir Stojanović**, redoviti profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu, na departmanu za geografiju, turizam i hotelijerstvo u Novom Sadu.

Stojanović će govoriti o istraživanjima provedenim u sedam naselja koja nastanjuje šokačka zajednica u Bačkoj: Beregu, Monoštoru, Sonti, Baču, Vajskoj, Bođanima i Plavni. Nakon terenskog rada, brojnih razgovora s pripadnicima lokalne zajednice i napokon kroz istraživanje literature ustanovljeni su opseg, sadržajnost i raznovrsnost naslijeđa šokačke zajednice. S obzirom na to da je 2021. proglašen Prekogranični Rezervat biosfere Mura – Drava – Dunav, naslijeđe zajednice bi trebalo zauzeti značajnu i važnu ulogu u prezentaciji svih vrijednosti duž ovog najvećeg riječnog koridora u centralnoj Europi. Cilj ovog projekta je otvoriti nove perspektive u vrednovanju naslijeđa šokačke zajednice, koje odgovara suvremenim ciljevima održivog razvoja u rezervatima biosfere.

Novi programski direktor *Bunjevačkog kola*

SUBOTICA – Na XI. redovitoj sjednici UO-a HKC-a *Bunjevačko kolo* usvojena je odluka o ustrojavanju radnog mjesta programskog direktora Centra na koje je imenovan **Lazar Cvijin**. Programski direktor koordinirat će odjelima *Bunjevačkog kola*. Cvijin je na ovu dužnost izabran na mandatni period od tri mjeseca.

Koncert **Gorana Karana**

NOVI SAD – Splitski pjevač **Goran Karan** nastupa u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu. Uz svoj humor i glas, Karan će prisutnima priuštiti večer punu emocija u nedjelju, 3. ožujka, s početkom u 20 sati. Karte su dostupne na prodajnim mjestima *Gigstixa*, na blagajni Srpskog narodnog pozorišta kao i online.

Dragi Vincent na Ciklusu hrvatskog filma u Vojvodini

Priča o nesreći i neshvaćanju

»Dragi Vincent« film je o dva slikara: jednom našem donedavnom suvremeniku i jednom odavno mrtvom čiji su životni putovi imali dosta sličnosti

U priči *Reakcionar Kon* – u svojoj sjajnoj knjizi *Iz života češkog društva* – **Jozef Škvorecky** je na sebi svojstven način, crnim humorom, plastično opisao neuklapanje u »poželjne« društvene okvire, odnosno odudaranje od sredine. Gospodin Kon je, naime, u danima nakon Drugoga svjetskog rata, ostavši bez igdje ikoga, imao psa kojega je neizmjereno volio i kupovao mu hranu. Kako je to bilo vrijeme velike oskudice, ali i odlučne izgradnje socijalizma u tadašnjoj Čehoslovačkoj, on je tim svojim postupcima iritirao susjede s kojima je živio u istoj zgradi (napose susjede koje su »pušeći raspravljale o temama od općeg interesa«) i koji su mu zamjerali što – umjesto da ima djecu – svoju ljubav poklanja životinji a ne ljudima, računajući istodobno koliko on to mjesečno troši na psa (dok ljudi jedva preživljavaju) i pitajući se kako je moguće da je on jedini uspio izvući živu glavu iz koncentracijskog logora u kojem mu je pobijena čitava obitelj. Gospodin Kon je – zbog strahota koje je proživio ili jednostavno što je bio takav karakter – bio povučen i šutljiv čovjek što je susjede dodatno intrigiralo i iritiralo da bi na koncu sve to logično i kulminiralo: iz čisto

stog bijesa jedan rmpalija išutirao mu je psa, proburazivši mu stomak »cipelama naprednog oblika« (špicastim).

Reakcionar Kon, a posebno njegov nedužni pas, tako je ponovno postao žrtva društva i njegovih predrasuda i stereotipa koji i danas, posvuda oko nas, cvjetaju u tisuću boja.

Vincent Trumbetaš

Za razliku od gospodina Kona, **Dragutin Trumbetaš** bio je stvarni i u osnovi sličan junak ovom literarnom. Bar za **Bogdana Žižića**, koji je o njemu snimio dokumentarni film pod naslovom *Dragi Vincent*, ali i za **Arsena Dedića** koji je istim povodom napisao tekst i skladao glazbu, koji su prošle subote, 24. veljače, Subotičani imali priliku pogledati u okviru *Ciklusa hrvatskog filma* kojega već godinama organizira udruga *Artizana* iz Zagreba u partnerstvu sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i u suradnji s Art kinom *Lifka* (gdje je i prikazan), Studiom *Guberović* te uz potporu Hrvatskog audio-vizualnog centra.

Dragutin Trumbetaš (1938. – 2018.), javnosti ne toliko poznati slikar, bio je pasionirani štovatelj lika i djela **Vincenta Van Gogha**. Toliko je bio impresioniran svjetski poznatim slikarom da mu je u jednom razdoblju svoga života (devedesetih godina prošloga stoljeća) počeo pisati pisma, prvo o sebi i svom rodnom Turopolju, da bi zatim – baš kao u izmišljenim novinarskim intervjuima – sam pisao imaginarne Van Goghove odgovore na svoju adresu. Ta se »korespondencija« toliko razvila da je Trumbetaš odlučio posjetiti Francusku, zemlju Van Goghove golgote, ali i stvaralačkog genija, istodobno upoznavajući gledatelje ne samo sa svojom osobnom fascinacijom nego i tragičnim životopisom dragog mu Vincenta. Trumbetaš se toliko saživio s Van Goghom da bi se laički moglo reći kako je jedan dio njegove ličnosti zapravo bio sam Vincent, što se vidjelo i kroz pisma, ali i njegovo stvaralaštvo (usvojen stil portretiziranja Van Gogha u raznim situacijama ili pak iznijansirano tematiziranje istih motiva). Dodatni poticaj ovom neobično jakom emotivnom naboju između odavno mrtvog i donedavno našeg suvremenog slikara bila je njihova slična sudbina: dok je prvi – na inicijativu svojih susjeda – zbog svog načina života završio u umobolnici, drugi je – po odluci narodnih vlasti – zbog emigracije u Njemačku po povratku u Jugoslaviju bio zatočen u kazneno-popravni dom.

Za one maštovitije ovaj kratki opis filma zacijelo je dovoljan za žal ako ga i sami u subotu nisu pogledali, ali i za razmišljanje o temi »neobičnosti i neuklapanja« koje se začelo još tijekom projekcije, a razgranalo (u glavama prisutnih vjerojatno na mnoštvo strana) u razgovoru koji je nakon toga uslijedio.

Voditelj *Artizane*, redatelj **Branko Ištvanić** za ovu je neobičnu priliku upriličio i neobičnu večer: nakon filma govorilo se uglavnom o psihijatriji i umjetnosti i njihovom međusobnom prožimanju, a istom je prigodom bilo i riječi o knjizi jednog od gostiju: *Let iznad psihijatrijskog gnijezda* dr. **Veljka Đorđevića**.

Čovjek-dijagnoza

Riječima kako nas je ovaj film prikovao za stolice, ne samo zbog slika, fotografija i Arsenove glazbe nego i zbog same priče, Đorđević je rekao kako u današnjoj psihijatriji ima puno zloupotreba:

»Nekad smo imali četiri dijagnoze, a danas ih imamo više od dvije stotine, a bit će ih sve više i više. Mi danas slijedimo obrasce, gledamo neke simptome i postavljamo dijagnoze, a da nitko od nas ne gleda čovjeka ispred sebe. Umjesto da se bavimo ljudima, mi se bavimo simptomima i dijagnozama dok su naši pacijenti postali brojke, a biološki redukcionizam je doveo do toga da naši susreti s pacijentima traju pet minuta i nitko od njih ne ode od psihijatra a da mu se ne postavi dijagnoza, jer bez toga kao da ga niste ni pregledavali«.

Ističući kako je još kao vojnik, u vrijeme nakon što je odgledao **Formanov** *Let iznad kukavičjeg gnijezda*, govorio (baš kao i Markan svom doktoru u *Prosjacima i sinovima*) kako su psihijatri »produžena ruka sistema«

i zbog toga nekoliko dana bio u vojnom zatvoru, Veljko Đorđević je naveo kako se od toga doba stanje u ovoj grani medicinske znanosti nije poboljšalo. Dapače:

»Psihijatrija koju sam ja učio bila je psihijatrija koja nije azilirila, koja nije zatvarala i koja ljude nije stavljala u ludnicu nego psihijatrija koja je baždariła svoje korijene po onome što je pokojni **Andrija Štampar** započeo prije više od sto godina, a jedna od bitnih značajki toga bilo je da je važnije osvješćivanje naroda nego zdravstveni zakoni. **Hudolin** je to promovirao po cijelom svijetu tako da je naš model socijalne psihijatrije postao svjetski prepoznat i priznat, ali smo ga mi u Hrvatskoj, na žalost, zaboravili«.

I tu kritici sustava, ali i društva općenito, nije bio kraj:

»Mi se ne bavimo više odgojem, ne bavimo se prevencijom; mi smo javno zdravstvo prepustili teoretičarima, ljudima koji nemaju klinička iskustva. Umjesto da to povežemo i da kliničari sudjeluju u javnom zdravstvu, da idemo na preventivne preglede i da od najranije dobi odgajamo djecu, srednjoškolce i studente, nama se događa da prekasno otkrijemo bolest. Mi ćemo možda živjeti sve duže, ali to razdoblje zdravog života će se, na žalost, skraćivati. I ta dužina života će biti vezana uz kronično nezarazne bolesti kojima obilujemo«.

Njegova kolegica dr. **Marijana Braš** istaknula je, vraćajući se na film, kako je više no očito koliko je talent Van Gogha štrčao u odnosu i na vrijeme i na sredinu. Međutim, pitanje koje je sama sebi postavila otvorilo je prostor i za vlastito razmišljanje na temu »čudaci koje poznajemo«.

»Što bi bilo da je gospodin Trumbetaš došao klasičnom liječniku i rekao: 'Ja živim u kući iz XVII. stoljeća i pišem pisma Van Goghu i on mi ih vraća'? Ja mislim da bi ga zatvorili. Rekli bi da je riječ o psihozi, prošao bi kao Van Gogh i završio bi u duševnoj bolnici gdje bi dobio lijekove od kojih bi izgubio kreativni talent«, rekla je dr. Braš, dodajući da je i najveći broj vrhunskih umjetnika u Hrvatskoj upravo u svojoj »up fazi« boravio u Vrapču ili Popovači.

Ona je kao jednu od ključnih značajki obojice junaka u filmu istakla njihov osjećaj nesretnosti, ali ne i depresije:

»Taj osjećaj nesretnosti i neshvaćenosti je normalna ljudska emocija ili funkcija, koju ne treba liječiti. Poznato je, uostalom, da su ljudi upravo iz tih razloga, nesreće i neshvaćenosti, stvarali (...) A ja sam, nažalost, u svojoj praksi po nekim bolnicama u Hrvatskoj gledala gdje su još uvijek dementne ljude skidali do gola i prali onim šlaufima; gdje su ljudi bili u kavezima. A da ih samo stavimo u zajednicu, barem pedeset posto njih bi stvaralo ili nešto već radilo«.

I što nakon navedenih zapažanja, pa i onih nenavedenih, reći o pojmovima normalnosti, uklapanja i neuklapanja u društveno omeđene norme? Padaju li vam nakon iznesenog još neki primjeri ili pitanja na pamet? Recimo ona o dobrovoljno zatvorenim a dobro plaćenim likovima u realityjima ili ona o pretvaranju masovnih ubojica u društvene heroje. U odnosu na takve, tu ćemo se složiti, gospoda Kon, Trumbetaš i Van Gogh su tek light varijanta »neuklapanja«.

Zlatko Romić

Slavonsko-baranjsko-srijemski Ogranak Društva hrvatskih književnika,
Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica i Općina Tovarnik

raspisuju

NATJEČAJ ZA NAJBOLJU NEOBJAVLJENU KRATKU PRIČU NADAHNUTU DJELIMA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA ILI NJEGOVIM ŽIVOTOM

**Prigodom obilježavanja 110. obljetnice smrti Antuna Gustava Matoša
(Tovarnik, 13. VI. 1873. — Zagreb 17. III. 1914.)**

Autor/autorica se može natjecati jednom pričom duljine do 12.000 znakova (uključujući i prorede) napisanom na hrvatskom jeziku.

Priče ne smiju biti do sada objavljene u tisku, na internetu ili u video/audio zapisu.

Priče koje se neće referirati na Antuna Gustava Matoša i njegovo djelo neće se uvrstiti u konkurenciju, kao ni priče koje budu dulje od 12.000 znakova s proredima, što je približna duljina prvoo-
bavljene Matoševe priče *Moć savjesti* (objelodanjene 13. kolovoza 1892., u *Viencu* br. 33).

Priču treba poslati, uz navedeno ime i prezime autora/ice, adresu, e-adresu, broj telefona/mobite-
la i kratku biografiju (do 1000 znakova), na službeni mail Ogranka: **dhksbs@gmail.com**.

Godišnja skupština HLU-a *Croart* iz Subotice

Nela Horvat nova predsjednica udruge

Dosadašnja dopredsjednica i slikarica **Nela Horvat** nova je predsjednica HLU-a *Croart* iz Subotice, odlučeno je u ponedjeljak, 26. veljače, na godišnjoj, ujedno i izornoj skupštini te likovne udruge. Uz Horvat, novi upravni odbor čine i **Branimir Kopilović** (dopredsjednik), **Jelena Lipozenčić** (tajnica), **Josip Horvat** i **Siniša Jurić**.

Udruga *Croart* osnovana je 2011. s ciljem okupljanja akademskih i amaterskih likovnih umjetnika iz hrvatske zajednice, ali i drugih nacionalnih zajednica te promicanja i očuvanja likovnog naslijeđa ovdašnjih Hrvata. Od osnutka, u prijašnja tri četverogodišnja mandata, udругu je vodio Josip Horvat koji smatra kako se *Croart* uspješno profilirao na lokalnoj ali i široj likovnoj sceni. Najprepoznatljivije njihove manifestacije su međunarodne

umjetničke kolonije *Stipan Šabić* i *Panon*, a ističu se i po razvijenoj suradnji s udrugama u zemlji i inozemstvu (Hrvatska, BiH i Mađarska).

»U prvom mandatu radili smo na okupljanju i predstavljanju na likovnoj sceni grada i šire. Mnoge udruge su nas prihvatile da uveličavamo njihove događaje. Iza nas su brojne kolonije i izložbe, brojna poznanstva. Uspjeli smo objaviti i monografiju u povodu desetljeća rada udruge. Vremenom su počela stizati i priznanja za naš rad. Mnogi naši članovi su nagrađivani na natjecanjima, a 2023. dobili smo priznanje *Večernjakova domovnica* za najuspješniju hrvatsku udругu izvan Hrvatske. Smatram da smo uspjeli ostvariti ciljeve zbog kojih smo osnovani, da smo kroz likovno stvaralaštvo ostavili trag u kulturi ovdašnjih Hrvata«, kaže Horvat.

Kako se čulo na skupštini, i u 2024. udruuga planira održati nove sazive likovnih kolonija *Stipan Šabić* i *Panon*. Planira se i sudjelovanje članova na kolonijama u Vojvodini (Šid, Sonta, Vajska, Lemeš, Martonoš) te inozemstvu (Belišće, Vugrovec), održavanje jednodnevnih kolonija u suradnji s crkvenim župama i obiteljima, a bit će priređena i skupna izložba članova.

Nova predsjednica udruge Nela Horvat ističe kako će nastaviti voditi *Croart* uspješno utabanim stazama. Također, na skupštini je usvojeno i financijsko izvješće za prošlu, 2023. godinu.

D. B. P.

Prvi korak prevencije – progovoriti

U prostorijama *Augustinianuma* u Subotici, u subotu, 24. veljače, održana je edukacija vjeroučitelja i kateheta Subotičke biskupije s temom »Zaštita maloljetnika i odraslih ranjivih osoba u Crkvi«. Predavač doc. dr. sc. **Josip Bošnjaković**, svećenik Osječko-đakovačke nadbiskupije, predsjednik katedre za filozofiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu, voditelj savjetovaništa u biskupiji, član ureda HBK-a za zaštitu maloljetnika i odraslih ranjivih osoba i suradnik Centra za promicanje dobrobiti ranjivih osoba Hrvatskog katoličkog sveučilišta iz Zagreba, na osobit način približio je vjeroučiteljima i katehistima značenje prevencije, suosjećanja i pomoći.

»Prvi korak prevencije jeste progovoriti o temi s kojom se suočavamo, a to je tema zlostavljanja. Da bismo se suočili s nekom pojavom, ovdje i bolnom pojavom u Crkvi, moramo o tome progovoriti. Sagledati što su uzroci, što se o tome govori, koji su razlozi doveli do zlostavljanja, kako nas drugi vide, kako sami sebe vidimo, na koji način je povezana tema zlostavljanja i zaštite maloljetnika između teologije, duhovnosti i praktičnoga života...«, neke su od tema o kojima je govorio dr. Bošnjaković.

Tijekom dva predavanja bilo je riječi i o osnovnim pojmovima i dokumentima, kao i o duhovnom zanemarivanju, zlostavljanju, manipuliranju, kontroli, prisili, zlouporabi položaja, prikrivanju podataka...

Osim predavanja, sudionici edukacije su imali i mogućnost za pitanja i diskusiju, te radionice u skupinama, gdje su na određenu temu promišljali i iznosili svoje zaključke.

Svaki vjernik laik, te biskupi, svećenici i službenici Crkve koji su punoljetni, prema dokumentima Crkve ako primijete da se događa zlostavljanje (bilo koji oblik) dužni su isto prijaviti biskupijskom uredu i policiji i/ili Centru za socijalni rad. To je, kako je predavač istaknuo, mučan proces, osobito ako se uđe u obitelji, ali smo pozvani i dužni zaštititi ranjive osobe i po crkvenom i po civilnom zakonu.

Kada je u pitanju Subotička biskupija, na njezinom sajtu postoji odjeljak »Zaštita maloljetnika i ranjivih osoba« gdje se može više informirati o ovoj temi, kao i dobiti podatke kome se javiti.

Osim ovog predavanja na hrvatskom jeziku, tijekom vikenda su održana i predavanja na mađarskom, a edukaciju je prošlo stotinjak osoba.

Ž. V.

Križni put mladih

Križni put mladih Srijemske biskupije na svetištu Gospe Snježne na Tekijama u Petrovaradinu bit će održan 9. ožujka, s početkom u 14 sati.

Duhovna obnova u Baču

Duhovna obnova u župi sv. Pavla u Baču bit će održana od 15. do 17. ožujka s temom »Daj meni svoje brige«, a predvodi ju don **Darijo Čorić**, svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije.

Petak, 15. ožujka:

17 sati – duhovni nagovor

18 sati – križni put

18.30 sati – sveta misa

19 sati – klanjanje

Subota, 16. ožujka

17 sati – duhovni nagovor

17.45 sati – ispovijed

18.30 sati – sveta misa

19 sati – klanjanje

Nedjelja, 17. ožujka

10.30 sati – krunica

11 sati – sveta misa

In memoriam

**Julka – Iluška Birkaš,
rođena Galić
1935. – 2024.**

Draga teta, zahvalni smo što smo Te imali i što si kroz svoj život uvijek pokazivala kako ne odustati od borbe i vjere u Boga, koju si nam rado prenosila. Ostat ćeš vječno u našim srcima.

Zahvalna Slavica Rudić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Križ – znak i mudrost Božja

Najveći znak Božje ljubavi prema čovjeku je križ. Korizma je vrijeme kroz koje čovjek treba shvatiti veličinu toga znaka, koliko je u njegovoj moći, kroz koje treba preispitati svoj odgovor na Božju ljubav koja mu je iskazana. Pobožnost Križnog puta upravo nas na to potiče. I pitamo se od postaje do postaje, zar je moralo tako biti, zašto je Isus na to pristao. Ljudi su ga odbacili, a on ipak za njih ide u smrt. Čak i dok umire, oni mu se rugaju. U križu se sukobljavaju pitanje mudrosti i ludosti, znak ljubavi i odbacivanja, ali samo ljudskim očima gledano. Za Boga u tome nema dileme. To nas pokušava poučiti već dva milenija. Pavao u poslanici Korinćanima govori o mudrosti i ludosti, a jesu li ga shvatili njegovi suvremenici? Shvaćamo li ga mi?

Mudrost ili ludost

Pavao piše: »Židovi znake ištu i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raskršćenog: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak – i Židovima i Grcima – Krista, Božju snagu i Božju mudrost« (1Kor 1,22-24). Židovi su kroz cijelu svoju povijest vrlo racionalni i konkretni. Tako su i s Bogom surađivali. Uvijek su tražili znake i na temelju znakova iskazivali svoju poslušnost i vjeru. Bog je za njih onaj koji se znakovima i čudima objavljuje. Njegova prisutnost očitovala se znakom. Na temelju toga i Mesiju su zamišljali kao onog kojeg će pratiti silni znakovi koji će pokazati njegovu moć. Zato raskršće Mesija za njih nije dolazio u obzir. Gdje je tu znak, pitali su se.

Druga krajnost su Grci, kojima Pavao pokušava prenijeti Radosnu vijest. Oni su posve zaokupljeni filozofijom. Najveću čast među njima uživali su mislioci, a svoju kulturu smatrali su uzvišenijom od ostalih, osobito onih koji nisu znali cijeniti

njihovu mudrost. Ponosni na svoju intelektualnu oštromnost, nisu pronašli mjesta za Evanđelje.

Nasuprot Židova i Grka, znakova i mudrosti, Pavao postavlja Krista raskršćenog, kojega propovijeda. Apostol je njegov navjestitelj, onaj koji ima zadatak od Boga radosnu vijest prenijeti i njima koji je ne prepoznaju i ne doživljavaju kao radost. Za Židove u križu nema znaka, Mesijini znakovi su moćni i silni, sablazno je misliti da Mesija tako završi. Za Grke je to ludost, jedan Bog ne bi nikada tako postupio. To što oni odbacuju zbog svojih ustaljenih načina razmišljanja je srce kršćanstva, najveći znak Božje ljubavi, najveća mudrost Božja. To prepoznaju »pozvani«, oni koje je Bog odabrao, koji su čuli njegov poziv te tako postali sposobni u križu prepoznati i znak i mudrost Božju, kao što je i Pavao jednom doživio.

Križ

I današnji čovjek razmišlja na tragu Židova i Grka, ovisno o svojim sklonostima. Traži znakove Božje prisutnosti, razmišlja o njegovoj opstojnosti, filozofira i luta, jer mu križ nije dovoljno mudar čin. Ali u križu je sadržano baš sve ono za čime čovjek traga, on je znak Božje pobjede nad zlom i grijehom, znak Božje moći koja se objavljuje čovjeku. Ljudska mudrost sama po sebi pred Bogom je nemoćna, koliko god da se čovjek osjeća mudrim i zbog toga superiornim. Mesija koji visi na križu čini se slabim. To što se čini kao slabo Božje, ono je jače od svega što čovjek može učiniti. Židovi nisu prepoznali znak, a Grci nisu mogli raspoznati Božju mudrost, jer su se učahurili u svoje okvire, koje Bog daleko nadilazi. Krštenjem smo pozvani, ali nemojmo Boga pokušavati umetnuti u svoje male granice, jer ih on daleko nadvisuje, da ne bismo ostali uskraćeni za spoznaje koje nam nudi.

Ana Vuković o srednjoškolskim danima sredinom XX. stoljeća

Zanatsko obrazovanje u Subotici

Iako joj je želja bila postati frizerka, kada ju je nakon završene osnovne škole mama odvela na burzu rada, rečeno im je da ima praznog mjesta u Tvornici čipke Mladost. Tako je Ana upisala i završila trogodišnji smjer za tkača

Obrzovanje učenika za tehničku i privrednu struku u Subotici započelo je prije 140 godina osnivanjem Zanatske poučne škole. Škola je osnovana 1883. na temelju odluke ministra prosvjete i vjere. U početku je bila namijenjena samo dječacima da bi školske 1911./12. bila otvorena i za odjele za djevojčice. Ta škola preteča je današnje Kemijsko-tehnološke škole *Lazar Nešić*, a tijekom svih ovih godina mijenjala je lokaciju, jezike na kojima se uči te službene nazive.

Prema podacima Povijesnog arhiva Subotica nakon Zanatske poučne škole, ime je promijenjeno u Stručnu školu za učenike u zanatstvu i trgovini, kasnije u Stručnu podružnu školu, Opštu zanatsku i zanatsko-trgovačku školu i Mađarsko kraljevsku Žensku zanatsku školu u VIII. kvartu na Korzou. Nakon Drugog svjetskog rata, 1963. škola je dobila novo ime – Školski centar za stručno osposobljavanje kadrova u privredi *Lazar Nešić*. Danas se ova škola zove Kemijsko-tehnološka škola *Lazar Nešić*.

U školi se najprije nastava odvijala samo na mađarskom, potom na srpskom i mađarskom pa srpskohrvatskom i mađarskom da bi danas opet bilo samo na srpskom i mađarskom.

Svakodnevna praksa

Jedna od brojnih Subotičanki koje su završile ovu školu, **Ana Vuković** (djevojački **Aradski**) pričala nam je kako je bilo organizirano zanatsko obrazovanje i ova subotička škola sredinom prošlog stoljeća.

Iako joj je želja bila postati frizerka, kada ju je nakon završene osnovne škole mama odvela na burzu rada, rečeno im je da ima praznog mjesta u Tvornici čipke *Mladost*. Tako je Ana upisala i završila trogodišnji smjer za tkača.

U školi je, kako nam priča, bilo još i tapetara, stolara, jorgandžija, pletača, krojača... Najbrojniji među njima bili su, prema Aninim riječima, pletači koji su se kasnije zapošljavali u poznatoj subotičkoj tvornici *Jovan Mikić*.

Učenici su bili obvezni svakoga dana ići na praksu prije nastave. Tako je Ana prvu i drugu godinu srednje škole radila po četiri sata, a treću godinu šest sati dnevno u Tvornici čipke *Mladost*.

»Ujutru se ustajalo na šest sati i išlo se raditi. Kilometar i pol preko Majšanskog mosta pa do tvornice gdje smo bili do deset sati. Onda sam se vraćala kući na ručak i u dva sata natrag na nastavu u školu koja je bila na Beogradskoj cesti. Na dan smo imali po 3-4 sata. Bilo nas je

30-ak u razredu i nismo svi bili tkači. Izmiješani smo bili s drugim smjerovima. Sjećam se jedne **Janje** i **Lozike** koje su bile jorgandžije i one su za dvije godine završile školu.«

Navodi Ana kako je imala sreće što je išla na praksu u tvornicu koja je plaćala rad na praksi.

»Na prvoj godini smo dobivali 2.500 dinara mjesečno. Na drugoj 3.000, a na trećoj 5.000. Nije to bilo loše, taman dovoljno za džeparac. Usporedbe radi, kada sam se zaposlila za prvu plaću sam dobila 8.000 dinara. Nije bilo loše, bili smo zadovoljni. Mogao si sebi priuštiti mokasinke, najlonke, što je onda bio hit... neku bluzicu, džemperić.«

Prisjećajući se najlonki iz toga vremena, Ana nije mogla da nas ne nasmije. Kaže, bilo ih je u svim bojama, a najružnije su joj bile one koje su vukle skroz na žuto. Ipak, mnogi su ih nosili jer su bile najjeftinije. Ispričala nam je i kako je normalno bilo odnijeti najlonke »na popravku«, gdje su žene vraćale žicu koja je »protrčala«.

Osiguran posao

Pored klasične nastave, Ana se sjeća da su prema želji imali i izvannastavne aktivnosti. Ona je išla na folklor, a postojala je mogućnost i za kor.

»Imali smo prijatelja koji nas je u prostorijama škole nakon nastave učio raznim plesovima, jer je on išao na

folklor i znao je to. Muziku je puštao na gramofonske ploče. Onda smo išli nastupati po drugim školama i mjesnim zajednicama i tako smo se družili.«

Ana kaže kako je na ovu sekciju išla zbog zabave, jer je ona znala plesati i prije srednje škole. Naučila ju je mama.

»Mi smo igruckali kod kuće. Nije bilo druge zabave – ili plešeš ili se igraš s loptom. Sestru i mene je mama naučila sve plesati; i *Čučavac*, i *Veliko bačko*... nismo mi na igranku išle bez znanja. Mi smo išle s njom preko dana u vinograd, a uvečer je ona nas zabavljala. Polila bi zemlju ispred kuće da se ne praši, zapjevala, a mi bismo zaplesali.«

Mjesec dana nakon završetka srednje škole, Ana se zaposlila u tvornicu *Mladost* gdje je i prethodne tri godine išla na praksu. Ondje je radila 13 godina.

»Radila sam na tkačkim strojevima koji su tkali usku galanterijsku robu – vrpce, mašne, gurtne za roletne, brojeve što su se upisivali u košulje, ambleme što su se ušivali u kapute, bretele za kombinezone od atlasa itd. Radili smo za firme diljem države, čak smo šili i u Perast u Crnoj Gori.«

Prije upisa u srednju školu Ana je završila četiri razreda u školi na Majšanskom putu, potom četiri razreda u Velikoj muškoj gimnaziji. Kaže, u tu školu su djevojčice počele ići s dječacima dvije-tri generacije prije nje, ali je kolokvijalni naziv muške škole ostao još dugo.

J. D. B.

Susret hrvatske katoličke mladeži **GOSPIĆ** 2024

4.5.2024.

- 3.5. - polazak ujutro iz **Subotice** (pauza i obilazak svetišta Sv. Josipa u Karlovcu).
- 4.5. - program SHKM u Gospiću.
- 5.5. - prije podne polazak za Suboticu (pauza u Đakovu i obilazak katedrale i bogoslovije).

CIJENA: 6500 din

prijava

- Nakon što si ispunio prijavu, kroz par dana stiže ti mail koji potvrđuje prijavu i onda odnosiš novac župniku.
- Slikaju svoju putnu ispravu i šalju je na mail **yministry.subotica@gmail.com** zajedno sa srpskim JMBG-om.

MOGU SE PRIJAVITI MLADI KOJI IMAJU OD 14 DO 35 GODINA!

Bunjevačko kolo

Val subotičke disco groznice osamdesetih godina prošloga vijeka pozitivno je utjecao na KUD *Bunjevačko kolo* (osnovano 18. siječnja 1970. kao HKUD, ali je nakon *Hrvatskog proljeća*, dirigitiranom odlukom SK i SSRN, na sjednici UO 24. lipnja 1973. uklonjen pridjev hrvatski), pa se zahvaljujući dubokoumnosti i razboritosti tadašnje uprave odlučilo u dvorišnoj »restoranskoj prostoriji« tijekom vikenda organizirati glazbeno-plesne večeri za teenagere i one nešto starije. Isprva je to bilo zamišljeno kao organizirana zabava za članove društva i njihove prijatelje, ali je ovo mjesto ubrzo bilo u gradu prepoznato kao odlično mjesto za tzv. prvi dio noćnog izlaska. Naime, disco *Bunjevačko kolo* otvaralo je svoja vrata već u 19 sati petkom i subotom navečer i radilo »u puno« do negdje 23.30 h. U biti, radno vrijeme je bilo tempirano za one nešto mlađe koji su imali posljednje autobuse u vremenu oko 23 sata, a i 4-5 sati noćne zabave je ionako bilo dovoljno za rad jedne improvizirane diskoteke unutar jednog od prostora kulturno-umjetničkog društva. U ono socijalističko vrijeme cijela priča vješto je upakirana u kontekst organizirane i kontrolirane zabave školsko-studentske omladine i mlađeg radnog svijeta, a prihod od prodanih ulaznica po iznimno pristupačnoj cijeni išao je u proračun KUD-a. Ali s povećanim interesom posjetitelja, moralo se početi i znatno ozbiljnije raditi u organizaciji svakovikendnih disco večeri. Ubrzo su angažirani i najviđeniji gradski DJ-i tog vremena (**Vlada, Vrabac, Franjo**), sve veći prihodi od prodanih ulaznica omogućavali su nabavu i kupovinu najnovijih singl i LP ploča, a postupno se i dotjerivao i klupski enterijer. Također, obzirom na veliku posjećenost, tijekom večeri znalo je biti prodano i 700 ulaznica, rasla je i konzumacija bezalkoholnih i alkoholnih pića, pa su u organizaciji cijeloga posla i za šankom počeli raditi, uz članove i aktiviste KUD-a, i profesionalni ugostiteljski radnici. Jer

posao je, na zadovoljstvo svih redovitih posjetitelja *Kola*, išao više nego odlično. Pogotovo tijekom ljetne sezone kada je radila i tzv. bašta u dvorištu prostorija KUD-a u Preradovićevoj ulici na broju 4. Diskoteka *Bunjevačko kolo* je odlično i uspješno radila sljedećih nekoliko godina, izvrsno se dopunjujući s obližnjim kulturnim gradskim disco klubom *Largo*, koji se nalazio na stotinjak metara udaljenosti u susjednoj Zagrebačkoj ulici. Jer mnogi su u *Kolo* dolazili na tzv. zagrijavanje, a noćni provod nastavljali u *Largu* koji je radio do kasnijih noćnih sati. Bilo kako bilo, mnogima je ovaj improvizirani disco klub ostao jedna od najljepših dionica mladosti, a mnogi parovi su se pod njegovim krovom upoznali i započeli svoje kasnije ljubavne veze. Važno je spomenuti kako su aktivisti KUD-a održavali savršenu kontrolu reda i mira, pa tijekom višegodišnjeg aktivnog djelovanja nije zabilježen niti jedan ozbiljniji incident. Upravo zbog toga su roditelji bez velike brige puštali svoju djecu, osobito djevojke mlađeg srednjoškolskog uzrasta, na noćni provod u *Bunjevačko kolo*. A i morali su, jer bi uslijedile salve suza i nezaustavljivog negodovanja ako bi se nešto ispriječilo izlasku petkom i subotom navečer. U to vrijeme, među stalnim posjetiteljima, bilo je nezamislivo propustiti odlazak u *Kolo*. Radnim, školskim danima unaprijed se smišljala garderoba i frizura (ne samo djevojke...), dogovarala viđenja i susreti, planirao kompletan noćni provod tijekom vikenda. Jer se moralo biti viđen i primijećen. Zbog toga se, jednostavno, moralo biti na ulazu i blagajni već oko 19 sati. Jer često se događalo da nešto kasnije disco bude prepun pa redari nisu puštali unutra. I sve je to lijepo trajalo nekoliko nezaboravnih, mladalačkih godina...

Disco klub *Bunjevačko kolo* prestao je raditi koncem osamdesetih godina prošloga stoljeća.

D. P.

Međunarodni dan materinjeg jezika

Učenici hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici obilježili su 23. veljače Međunarodni dan materinjeg jezika. Prigodna priredba pod nazivom »Bogatstvo različitosti« održana je u OŠ *Jovan Popović* u Srijemskoj Mitrovici. U priredbi su sudjelovali učenici koji pohađaju nastavu hrvatskog, rusinskog i ukrajinskog jezika, a predstavila se i mađarska zajednica. Učenici koji pohađaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture predstavili su jezik i kulturu svog naroda pjesmama hrvatskih autora, te su tako predstavili i dio onoga što uče na satima hrvatskog jezika. Nastupili su i mladi tamburaši HKC-a *Srijem – Hrvatski dom* i odsvirali dvije pjesme koje uče na satima tambure. Uvodno predstavljanje Hrvata u Srijemskoj Mitrovici započelo je čitanjem o hrvatskom jeziku, hrvatskoj kulturi

i povijesti Hrvata u Srijemskoj Mitrovici. Učenike je pripremio prof. **Dario Španović**, koji od 2009. predaje ovaj predmet u srijemskomitrovačkim školama.

»Pohađam hrvatski jezik od prvog razreda, a sada sam četvrti. Volim dolaziti na sate hrvatskog jezika, gdje učimo o našem jeziku, zemljopisu i običajima. Prošle godine sam sudjelovao na priredbi s recitacijom, a ove godine sam svirao tamburu s ostalim prijateljima koji idu na sate hrvatskog jezika«, kaže učenik **Marko Kujundžija**.

Učenici koji pohađaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture redovito svake godine sudjeluju na priredbi povodom Dana materinskog jezika kao i na ostalim priredbama gdje mogu predstaviti jezik i kulturu svog naroda. Prema riječima profesora Španovića, uključivanje Hrvata, a posebice djece, u javni i društveni život ukazuje na napredak i razvijanje svijesti o toleranciji i suradnji s ostalim manjinskim zajednicama kao i s većinskim stanovništvom.

S. Ž.

I s danom više, opet najkraći

Dobro znate da je najkraći mjesec u godini upravo ovaj koji se završio – veljača. Iako je ove godine posjedovao jedan dan više, i dalje nosi titulu najkraćeg mjeseca.

Ova godina je prijestupna, a to znači da veljača ima, umjesto uobičajenih 28, 29 dana, no postavlja se pitanje: zašto?

Zapravo, odgovor na ovo pitanje krije se u zanimljivim povijesnim i astronomsko-matematičkim

razlozima. Po gregorijanskom kalendaru, jedna godina ima 365 dana, otprilike onoliko koliko je našem Planetu potrebno da napravi krug oko Sunca. Rekli smo otprilike, jer u stvarnosti Zemlji treba malo više od 365 dana, točnije 365 dana, 5 sati, 48 minuta i 45 sekundi. To je gotovo 6 sati više, a znamo da svaki dan ima 24 sata. Evo malo i matematike: $24:6 = 4$ u ovom slučaju 4 godine, stoga dodavanjem prijestupnog dana svake četiri godine, pomažemo održavanju ravnoteže kalendarskog i astronomskog vremena.

Nekada je korišten julijanski kalendar, koji nije uključivao prijestupne godine, što se promijenilo uvođenjem gregorijanskog kalendara davne 1582. godine.

I u ovome postoje određene iznimke, te stručnjaci kažu kako godina može biti prijestupna samo ako je djeljiva s četiri. Tako je 2000. bila prijestupna, dok 1990. nije (jer nije djeljiva s 4).

U nekim kulturama prijestupna godina smatra se sretnim razdobljem, a ono što je dodatno zanimljivo jeste ako ste rođeni baš 29. veljače. Slavite rođendan svake četiri godine? Primjerice, ako je netko rođen 29. veljače 2000. godine, kada bi se računale samo prijestupne godine sada bi imao 6 godina, a u stvarnosti ima 24. Možda su ti ljudi vječno mladi?! Ne, ti ljudi jednostavno rođendan slave dan prije ili poslije, odnosno kad pozele.

Priredila: Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Sara Temunović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: igrati se

NE VOLIM: svađati se

U SLOBODNO VRIJEME: igram se u dvorištu

NAJ PREDMET: hrvatski

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: veterinarka

Too optika

DR. TOO

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. Glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »DESIGN OFFICE« Miloš Atić PR radnja za projektiranje Subotica, Braće Radića br. 12/1, Subotica, ovlašten od investitora »Prijić CO« d.o.o., Marka Oreškovića br. 35, Subotica – Višnjevac, podnio je dana 9. 2. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »PROIZVODNO-ZANATSKI OBJEKT ZA PRERADU VOĆA I PROIZVODNJU I SKLADIŠTENJE ALKOHOLNIH PIĆA – destilerija i POMOĆNI OBJEKT – skladištenje poljoprivrednih strojeva i alata« na katastarskoj parceli br. 646 K. O. Čantavir. Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/1-501-15/2024.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu ostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 5. 3. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Proljeće je, a nije

Put magnolije

Vrijeme se toliko promijenilo da su ljudi prestali govoriti o vremenu. Teško je to predvidjeti, teško se naviknuti da je sve toplo, teško je prihvatiti da je to to od zime, ali čini se da jest. Naravno, bit će zima i bit će mraza dok se ne opustimo i pustimo da ono što cvjeta doživi malo nemira, ali čini se da je zimi kraj.

I magnolija je zapazila ovaj kraj zime, pa je svoj prekrasni cvijet ponudila parku Széchenyi, ove godine znatno ranije, već krajem veljače. Ponekad pomislim da sam u Segedin stigla samo da bih se zaljubila u magnolije.

Ideja mog današnjeg putovanja bila je posjetiti poznate parkove magnolija. Ali onda sam se iznenadila. O tome nema puno podataka, a nekako mi je čudno da nema poznatih parkova magnolija. Zapravo, nije da ih nema, ali sam iskreno očekivala puno više.

Za početak bih izdvojila područje Tidal Basina koje se nalazi u Washingtonu. Kako sam i zašto odlučila krenuti od Sjedinjenih Američkih Država, ne znam ni sama, ali neka je ovo presedan.

Područje Tidal Basin jedno je od najpoznatijih mjesta u Washingtonu, koje je posebno impresivno tijekom proljeća zbog prekrasnih stabala magnolije. Ovo područje, koje se nalazi u blizini nacionalnog spomenika Toma Jeffersona i američkog Nacionalnog ratnog zrakoplovstva i astronautičkog muzeja, postaje čudo prirode kada magnolije procvjetaju.

Svake godine obale Tidal Basina preplave nježni, blijedoružičasti i bijeli cvjetovi magnolije, koji stvaraju spektakularan kontrast sa zelenim lišćem i plavim nebom. Ovaj fenomen pretvara ovo područje u pravu oazu ljepote i mira koja privlači posjetitelje iz cijelog svijeta.

U SAD-u se u znaku magnolije spominje i Botanički vrt Brooklyn u New Yorku, jer ima vrlo bogatu kolekciju magnolija. Ipak, dovoljna je jedna američka oznaka.

Putovanje magnolije nastavljamo u daleku Kinu koja nam nudi Park magnolija koji se nalazi u Šangaju. Ovaj park dom je brojnih sorti magnolija koje cvjetaju u različitim bojama i oblicima, stvarajući spektakl boja i mirisa tijekom proljeća. Posjetitelji mogu uživati u šetnji očaravajućim uličicama i prekrasnim vrtovima, okruženi bujnom vegetacijom i cvjetovima magnolije. Park magnolija u Šangaju nije samo oaza mira i ljepote već i važno mjesto za očuvanje i promicanje ove prekrasne biljke u kineskoj kulturi i prirodi.

Kada je riječ o svjetskim destinacijama, ističe se Kyoto, japanski grad poznat po svojim vrtovima i parkovima u kojima se često nalaze magnolije.

Ipak, kraj ostavljamo za dvije europske destinacije.

Parc de Bagatelle prekrasan je park smješten u srcu Pariza u Francuskoj, koji se ističe svojom raskošnom botaničkom raznolikošću i izvanrednim vrtovima. Uz impresivnu zbirku ruža, ovaj se park može pohvaliti i magnolijama koje svojim raskošnim cvjetovima i ugodnim mirisom daju šarm parku, stvarajući idiličnu atmosferu za šetnju i opuštanje.

Na samom kraju odlazimo u Ujedinjeno Kraljevstvo i Kew Gardens u Londonu, jedan od najcjenjenijih botaničkih vrtova na svijetu. Ovaj prekrasan kompleks vrtova i staklenika osnovan je 1840. godine i danas je dom impresivne zbirke biljaka iz cijelog svijeta. Jedna od atrakcija Kew Gardensa svakako su magnolije koje cvjetaju tijekom proljeća i doprinose ljepoti ovog mjesta. Posjetitelji mogu uživati u šetnji alejama magnolija i diviti se veličanstvenom cvijeću koje krasi ovo područje.

Cvjetna ljubav je tek počela i dok ispisujemo priče i stranice, možda se sretnemo u segedinskim parkovima ispod neke magnolije.

Gorana Koporan

Veliki povratak *Dinama*

Dvanaest prvenstvenih kola prije kraja natjecanja u 1. HNL sva pitanja u svezi novog prvaka Hrvatske su još uvijek u potpunosti otvorena. I kako stvari stoje, nakon 24. kola, bit će tako sve do samoga kraja prvenstvene utrke.

Dinamo is back...

Parafrazirajući glasovitu rečenicu legendarnog Terminatora iz istoimenog kulturnog sci-fi filma, na najbolji i najkraći način možemo opisati *Dinamovu* nedjeljnu pobjedu u velikom derbiju protiv zahuktale *Rijeke* (1:0). Doslovno u posljednjim trenucima susreta **Špičić** se, nakon nespretnih obrambene intervencije **Gode**, izborio za penal koji je rutinirano u gol i golema tri boda pretvorio plava pridošlica **Brodić**. U jednom dijelu prvenstvene kampanje momčad iz Maksimira, slijedom lošijih rezultata, izgledala je posve izgubljeno i bez šansi za obranu svoje dugogodišnje šampionske tradicije, ali se solidnim partijama u nastavku sezone uspjela vratiti na pobjednički kolosijek. Pobjeda protiv izravnog konkurenta *Rijeke*, uz očekivanu pobjedu u zaostalom susretu protiv *Varaždina*, i praktično vraća prvu poziciju i posve izjednačene šanse u posljednjoj prvenstvenoj trećini.

Rijeka je zaustavljena

Nakon impresivnih pet uzastopnih pobjeda u proljetnom dijelu Riječani su, malim trenutkom nepažnje, ostali bez oreola neporaženosti, a njihov impresivni rezultatski niz je prekinut. Momčad trenera **Sopića** igrala je najdojmljiviji i bodovno najkonkretniji nogomet pa je zasjela, posve zasluženo, na prvu poziciju. Istina, i dalje je drži, ali se porazom u Zagrebu istopila bodovna prednost ispred pratitelja *Hajduka* i *Dinama*. U nastavku prvenstva *bijeli* s Rujevice moraju pokazati kako su jači od šokantnog poraza u posljednjim trenucima duela protiv *Dinama* i da su dostojni nositi epitet ravnopravnog konkurenta za šampionski naslov.

Lista srijelaca

Zanimljivo je kako se na vrhu popisa najboljih golgetera lige ne nalazi igrač vodećeg trojca nego je to Argentinac **Mierez**, napadač *Osijeka* s 11 postignutih golova. Slijede: **Petković** (*Dinamo*) – 9, **Livaja** (*Hajduk*), **Brodić** (*Dinamo*) i **Mioč** (*Slaven*) – 8, **Caktaš** (ex *Osijek*) i **Janković** (*Rijeka*) – 7.

Hajduk u škripcu

Upravo tako bi se mogao definirati aktualni trenutak jesenskog prvaka i po mnogima glavnog pretendenta za naslov prvaka. Ovoga proljeća *Hajduk* igra neprepoznatljivo u odnosu na jesenski dio prvenstva, a neplanirani gubitak čak sedam velikih bodova (poraz i dva neodlučena rezultata) mogao bi ga skupo stajati u borbi za vrh. Osobito je stresan bio ovaj remi na gostovanju kod *Varaždina* (1:1), jer su bodovi već bili »uknjiženi«, ali se na koncu u Split krenulo samo s mršavim plijenom od jednoga boda. Ipak, poraz *Rijeke* neutralizirao je mogućnost njezinog bijega na golemih četiri boda prednosti, ali je, s druge strane, trijumf *Dinama* vratio najljućeg protivnika u prednost. Bilo kako bilo, sve loše se mora zaboraviti, baš kao što se i rasprodaja bodova mora prekinuti ukoliko se želi konačno vratiti naslov na Poljud.

D. P.

foto HINA/ Tomislav PAVLEK

KOŠARKA

Hrvatska bolja od Cipra

Nakon uvodnog poraza od Francuske (61:73) košarkaši Hrvatske svladali su Cipar (92:63) u drugom kolu kvalifikacija za Eurobasket i trenutačno se nalaze na trećem mjestu kvalifikacijske skupine. Plasman na

foto HINA/ Miljenko KLEPAC/ik

smotru najboljih europskih reprezentacija izborit će prve dvije momčadi, a glavni rival Hrvatskoj u borbi za drugo mjesto je reprezentacija Bosne i Hercegovine.

RUKOMET

Kvalifikacije protiv Rumunjske

Ženska rukometna reprezentacija Hrvatske odigrat će dva kvalifikacijska susreta protiv Rumunjske u sklopu kvalifikacija za Europsko prvenstvo. Prvi susret igra se u srijedu, 28. veljače, u Bistritu (Rumunjska), dok je uzvrat u Koprivnici u nedjelju, 3. ožujka.

POGLED S TRIBINA

Cro tenis

Najnovija ATP ranking ljestvica otkriva neugodnu istinu. Od ovoga ponedjeljka (26. veljače) hrvatski tenis ima samo jednog predstavnika u TOP 100, što se već dugo, dugo nije dogodilo. Naime, ispadanjem **Borne Goja** iz najboljih stotinu tenisača svijeta (prošloga tjedna bio je broj 91, a sada je 105), popis je ostao samo na drugom **Borni**, **Čoriću** (14. studenog 1996.) koji je rangiran na 31. mjesto. Tužna je to spoznaja za jednu tenisku naciju koja je svojevremeno imala i dva Grand Slam pobjednika (**Ivanišević** i **Čilić**) koji su jedan dio svojih uspješnih karijera stanovali i u TOP 10. Baš kao što je tužna i nedavna eliminacija od ne pretjerano jake Belgije iz kvalifikacija za

završnicu Davisova kupa. Sve to navodi kako je cro tenis u ozbiljnoj seniorskoj rezultatskoj krizi i, na prvi mah, čini se kako je upitna budućnost. Ali to uopće nije tako! Podsjetimo kako Hrvatska ima prošlogodišnjeg juniorskog Grand Slam pobjednika **Dinu Prižmića** (Roland Garros), koji je unatoč svojih još uvijek samo 18 godina (5. kolovoza 2005.) već dosegao 169. poziciju na ATP-u. Nekih četrdesetak mjesta više je još jedan splitski mladac – **Duje Ajduković** (5. veljače 2001.) koji trenutačno zauzima poziciju 121. Uz već spomenutog Goju (27. veljače 1998.) koji je u najboljim igračkim godinama, nadamo se kako neće dugo potrajati do trenutka povratka hrvatskog tenisa na velika vrata i više mjesta elitnom klubu TOP 100.

D. P.

Umotvorine

- * Kad prestaneš tražiti, sve ti dođe.
- * Najveće pravo često je najveća nepravda.
- * Stare navike ne otvaraju nova vrata.

Vicevi, šale...

- Dobar dan, želio bih osigurati konja.
- Je l' Kasko?
- Nije, samo je malo trč'o.

- Preboljela si ga?
- Jesam.
- Želiš čašu vode?
- Jaooo, i on je pio vodu...

Mudrolije

- * Jaki ljudi čuvaju svoj mir, slabi misle da će dokazivanjem nešto postići.
- * Pravo na kritiziranje ima onaj tko je spreman poći.
- * Čovjek koji ne može kontrolirati samoga sebe ne može ni druge.

Vremeplov – iz naše arhive

45. sjednica HNV-a, 2013.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Igraj svilo, al je prazno crivo

N ikad to nije sutra ko danas, a danas ko juče. Kad je naš svijet živio još sasvim po starovinski, svaki je gledao da ima što manje troška. Žene su sve otkale što je trebalo u jednu kuću, nosile se opanci s kajšima što su se uvijali oko listova. To su bili bajski opanci, a u njima se nisu nosile čorape već obojki, a i te su tkale naše žene. Nisu se onda ni sviće kupovale, već žene uzmu tinj, naliju oko njegovog loja, el se zadije tapić, a oko njegovog savije krpa zamočena u mast el u loj i gotova fičura.

Na vršaju se vrlo konjima, pa se onda žito vije od plive, a zatim pere od zemlje i od balege kako su ga konji ukaljali. Daj ga onda suši na ponjavama, nosi u suvaju i najviše melji naprosto. Onaj kriv najviše ko trušnica, a dok ne dođeš do kruva prava muka. Plug drven, oračice se pletu od bristovog pruća, a daska na plugu je već kasnije bila malo obložena gvožđom. Kad oreš po čitav dan, uveče ti rame sve oteče. Brane od trnjaka, jel je u njegovu bilo najtvrđe trnje. Da bi taka brana bila teža, metne se na nju slame i zatim nabaca zemlje. Zato su kadgod ljudi išli na oranje s ašovom.

Tako je to bilo od starine, al se jedared svijet počeo priokrećat. Došo gvozden plug, lako je sad već i drljat jel i brane nisu od trnjaka, melje se na svilena sita – ta jednom riči manje je znoja, a bilji je kriv. E, al daj čoviku mali prst, on će oma zatražit šaku. Nikom nije dosta što je malo odanio već kad je nestalo žive muke, ded da se udari u bis. Ponele se sad svile na grane i čim se koje žensko odvalo iz pogoja ono već ne zna za drugo osim za svilu na grane. Ne pita se to el mož el ne mož, el priliči el ne priliči, već samo nek svila šušti.

Bila jedna jedinica u oca i čim se zadivojčila ona bi el svilu el umrit. Da je kuća jaka, pa nek je hale i nose. Di se mož potrošit tako da i ostane, čovik još i mož odmanit rukom. E, al ovaj čovik imo svega jednog ranjenika, malo mršave marvice i koju ovcu. Svituje on čer:

- Rano moja, ako prodam to malo siromaštva, šta ćemo ist?
- Trbu nije od cakla, niko neće vidit ako je i prazan, al u svili ću bit viđena.

Čovik bio mekan, nije imo nikog osim te jedne cure i nije ni čudo što se dao skrenit s puta. Isprodavo sve samo da je čeri svila. Čer nije ni gladna samo kad se njoj pravi svila za kolo. Ona nije gladna, al otac sidi med četiri prazna duvara i misli se kako bi to bilo dobro da na duvarovima mož sijat, al još više kosit.

Divojka u nedilju otrčala u kolo i samo igra u svili. Ne čuje svirku već samo sluša kako svila šuška. Tako je to bilo dok jedared noge nisu izdale moć. Udarila glad i u nji, pa nek se divojka upinje koliko oće, al noge klecaju. Baš onda se uvario do nje niki momak na glasu što bi se nadigravo sa svima. Krivo je njemu što ne igraju svi momci, već ima i taki što su se već naigrali i stoje okolo i gledaju. Naumi on podvikivat i tako dovara i druge momke u kolo.

- Ajd da vidimo ko kako zna podvikivat – kaže on onima u kolu.
- Oma će on prvi:

– Šta ste stali oko kola ko volovi oko dola, i-ju-ju!

On njegovo kazo, podvikivaju i drugi, a divojka u novoj svili samo čuti. Kako ne bi čutila kad joj se od gladi već smrkava prid očima.

- Šta i ti ne podvikivaš? – jedared će momak na nju.
- Kad ne znam.

– Ded, kako znaš, samo nek se i ti čuješ.

– Kad je tako, a divojka će jedared:

– Igraj, svilo, al je prazno crivo! Igraj, svilo, al je prazno crivo!

Pričala Joca Šević Cvancik

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Vojska

Bome, kad si dite bude ko da si vojnik. Bar u naše kuće. Danaske dada naredio da potli užine idem kupit granje od voćaka što j' orizo. Nema tu divana, ni mi spasilo ni što su došle Baka Janja i druge. Dok sve nisam poradio, a dada reko da j' sve što b' rekli ko pod konac, nema nikud. Ulazim, a one već raspredu. Ope' strina Evča divani. Ope' j' pritekla Baka Janju. Divani kako su po cilom svitu ratovi. Veliki, mali, svakaki. Ova-ko kaže: »E, sa' j' ope na cine dobar vojnik. Na cine, a baš ji ko da i nema. Dali da može ko oće, al ko da baš i ne bi svako. Slabo j' ko rad it u vojsku, pa i da se plati, da mu to bude posov. E, sade se bome vraćamo na staro. Biće reda. Ope' će nam se dica naučit reda. Nema spavat do koje doba. Krevet moraš namistit, poravnat. Cipele oglancat. Brinit se da budeš čist. Ta vojska kadgode prijaj donela j' mlogo čega dobroga«. Već i vrapci znu šta slidi. Baka Janja mora poklopit strina Evču pa vala i da najmudrije kaže. Kreće baka Janja: »Evča moja, Evča moja, tebe do vojske i vojnika. Ta ne divani se danaske od vojske i vojnika jel čeljad volju it u vojsku da im dica budu vojnici. Ta unišo u čeljad stra da će ope' bit rata. Da će nas kogod napast. Da se više ne znamo i nemamo š čim branit. Ta kadgode se išlo i po dvi godine u vojsku. Ta zamisli dvi godine ti momak jel čovek ode od kuće«. Baka Marica objašnjava kako j' i ona čula da se od vojske divani, kaže: »Dobro sam se ja tu proštudirala otkal sade vitar duše. Došla sam do tog da j' to sve namistito. Da ne kažem da kogod izmišlja i namišća ratove. Pa ako bolje pogledite, vidite da tu vazda ratuje sirotinja. Sirotinja protiv sirotinje«. Bome čo sam šta dada divani od vojske i ratova, da ne b' bilo možda lošo da se znamo što b' rekli snač za ne daj Bože, al slušam pa se mislim da baka Marica dugo ni tako štagod mudro kazala. Vidim i uvik zatajna baka Tonka ima štagod kazat pa će: »Jest, Janjo, jest, Marice, i mene sinilo štagod. Pa tu se kogod odmasikro. Ta niki dan smo divanili od maskiranja. A i tog što se odmaskiro teško j' pripoznat. E, taj što se odmaskiro možda smili da ne kažem namisti kaki rat pa onda se svi furtom krenu kupovat oružje. Ta triba ponovit vojsku, snabdit sa oružjem. Ta ne može vojnik it, što b' rekli, bos. A kod njeg oružje«. Bome, mislim se, otkal je ovo izvukla baka Tonka. I tu kad bolje proštudirat ima možda mlogo istine. Odjedanput fali vojske i vojnika, oružja i šta sve ni. Kad digod nemu ni bogati kako će imat sirotinja. E, onda dođemo na to da kobojage bogati pomažu sirotinji pa im ko pod jeftino daju oružje i šta sve ni. A oni još ko radosnici idu ratovat. A kad bolje pogledeš i kad prođe vrime bude da rata i ni moralo bit. »E, tu sam vas čekala, tu, baš tu. Pa ratove su izmislili veliki. Da ne kažem bogati. Tako študiram. Pa glete sam ko to pravi, prodaje najviše oružje. Ta sirotinji da j' mira. A ni da dicu šalju u vojsku, a kamol rat. Vala cigurno ima di se moralo i mora kaže se to u svitu već pozavršavat. Ta sve vire divanu o ljubavi i miru, a vojski i ratova, bisa i svađa ko sve više«, baka Manda će. Vidim ja da sam tu još mali za šta divanit i kazat, al se mislim ako se šta mora onda se mora a kad se mora onda vala ni ni teško a ako imaš volje, novaca i šta sve ni vojsku ćemo časkom napravit.

U NEKOLIKO SLIKA

KUDH *Bodrog*, Monoštor

Urišca simencom

U korizmeno vrijeme kada je već ponestajalo i mesa i povrća stari Šokci u Sonti su pravili i jelo koje se zvalo urišca simencom. Riječ urišca je moguće nastala od riječi »urizat rizance« (rezati nožem rezance) ili čak od riječi »urizan« (o nožu koji je dobro naoštren). Još je pomalo bivalo *bundiva turkinja* (buča ili tikvi) iz kojih se vadilo sjeme i sušilo gore na zidanim pećima koje su zagrijavale velike sobe.

Čorbica simencom

Recept za dvije osobe: 100 g osušenog sjemena, 1,5 l vode, na vrh noža soli, 1dl sitne tarane ili sitnih rezanaca od brašna tip 500.

Osušeno sjeme se istrljalo između dlanova, a onda se na vjetru izvijalo prestresanjem s dvije posude da bi se odstranila tanka, prozirna korica.

Tako očišćeno sjeme se istucalo (usitnilo) zajedno s korom na malo grublje u drvenim stupama. Pristavila se voda i kad proklučala, u nju se dodalo na vrh noža soli i sipalo se usitnjeno sjeme zajedno s korom. Kuhalo se petnaestak minuta i procijedilo na krupnije cje-dilo. Po čorbi su plivali komadići sjemena i pod zubima je ono davalo okus bundeve. Mogla se osladiti ili još dosoliti, ovisilo je što koja obitelj voli. U ovu čorbicu su se ukuhavali sitniji rezanci. Ako se davalo djeci, šećerilo se, a sasvim maloj djeci se ukuhavala sitnija tara-

na. Djeca su obožavala ovo jelo i doživljavala ga kao poslasticu, jer u starija vremena nije baš bilo slastica. Stariji su više voljeli slanu čorbu. Obitelji koje su imale kravu dodavale su po žlicu kiselog mlijeka ili kajmaka svakome u tanjur ili malo octa da se dotjera okus (danas bismo dodali kiselo vrhnje ili sok od limuna). Budući da je ovo jelo bilo u stvari predjelo, poslije čorbe se mogla poslužiti pečena bundeva. Mogla se jesti s kruhom, a i bez njega. Ipak, najčešće se poslije juhe posluživalo »urišca simencom na suvo«.

Urišca simenom na suvo

Recept za dvije osobe.

Tijesto: 1 jaje, oko 75 ml tople vode i brašno tip 500 (koliko primi).

Punjenje: 100 g osušenog, očišćenog od kore i usitnjenog (ne previše) sjemena bundeve, žlica otopljene masti, na vrh noža soli i žlica šećera.

Umijesi se tijesto od brašna, jajeta i vode. Brašno nema mjeru, jer je jaje veće ili manje. Uzima se toliko da se umijesi tvrđe tijesto nego za kolače. Napravi se jufkica i ostavi da odstoji oko 20 minuta. Razvalja se *kaglijom* (valjkom) da bude tanko 2-3 mm. Izreže se nožem na šire *urišce* (rezance), koji se rašire na dasci. Za to vrijeme se stavi oko 1,5 l vode da proključa. Stavi se na vrh noža soli i tijesto neka kuha. Kada se tijesto tri puta podigne, kuhano je. To vrijedi za sva kuhanja tijesta.

Na cjedilu se procijedi, ne mnogo. Na vruću mast se stavi usitnjeno *simence*, šećer i preko toga vruće tijesto. Tijesto se ne ispira, a ako je jako suho, doda mu se vode s dna posude u kojoj se ostavilo i kuhalo. Dobro se promiješa. Ako je posni dan, mast se izostavila.

P. S. U današnje vrijeme je za usitnjavanje *simenca* najbolje upotrijebiti štapni mikser.

Ruža Silađev

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Krišćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

